
МЕСТО СРБИЈЕ У ТОКОВИМА И КУМУЛАТИВНИМ УЛАГАЊИМА ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА И СВЕТСКОМ РОБНОМ ИЗВОЗУ

Мирослав Здравковић

© Народна банка Србије, септембар 2024.

Доступно на www.nbs.rs

За ставове изнете у радовима у оквиру ове серије одговоран је аутор и ставови не представљају нужно званичан став Народне банке Србије.

Сектор за економска истраживања и статистику

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел.: (+381 11) 3027 100

Београд, Немањина 17

Тел.: (+381 11) 333 8000

www.nbs.rs

Место Србије у токовима и кумулативним улагањима директних инвестиција и светском робном извозу

Мирослав Здравковић

Апстракт: Рад се бави апсолутним и релативним показатељима Србије у токовима страних директних инвестиција и робном извозу. Србија је прошла дуг пут од политички и економски изоловане земље до отворене земље, упоредиве с другим земљама сличне величине и нивоа развијености, што израчунати релативни показатељи потврђују. На основу досадашњих тенденција, и у будућности можемо очекивати надпросечне показатеље Србије код прилива директних инвестиција и робног извоза у односу на светске показатеље.

Кључне речи: стране директне инвестиције, робни извоз, међународни показатељи, глобализација.

[JEL Code]: F40, F41.

Нетехнички резиме

Стране директне инвестиције и робна размена представљају најважније начине укључивања у светску привреду (уз кредите, портфолио инвестиције, трговину услугама...). У раду су приказани резултати Србије код ова два показатеља од 2008. и од 2006. године.

Код страних директних инвестиција подаци су приказани од 2008. јер су од те године усклађени наши платнобилансни подаци с међународним стандардима.

Подаци о робној размени приказани су од 2006. године јер се од те године подаци за Србију самостално исказују, а не заједно с Црном Гором.

Из перспективе започетог процеса деглобализације и фрагментације светске економије, приказани подаци за Србију изгледају одлично. Они упућују на потребу даљег несврставања Србије у глобалним поделама које су се догодиле и које ће се наставити.

Садржај:

1. Увод.....	74
2. Место Србије у токовима и кумулативним улагањима директних инвестиција	75
2.1. Светски извештај о инвестицијама (<i>World Development Report</i>): теме по годинама	75
2.2. Светски процес глобализације изражен на основу два индикатора.....	77
2.3. Србија у процесу глобализације 1991–2023.	80
2.4. Упоредиви показатељи директних инвестиција по земљама	82
2.4.1. Годишња вредност прилива СДИ	82
2.4.2. Кумулативни прилив СДИ у периоду 2008–2023.....	85
2.4.3. Годишња вредност одлива СДИ	86
2.4.4. Кумулативни одлив СДИ у периоду 2008–2023.....	87
2.4.5. Нето прилив СДИ	88
2.4.6. Кина и Чешка – примери промене динамике нето токова СДИ	89
2.4.7. Најављени гринфилд пројекти у 2023. години и место Србије у свету ...	90
2.5. Релативни показатељи токова СДИ у односу на број становника, БДП и робни извоз	92
2.5.1. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на број становника.....	92
2.5.2. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на БДП.....	93
2.5.3. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на робни извоз	93
3. Место Србије у светском робном извозу.....	94
3.1. Укупна кретања робне размене	94
3.2. Поређење с другим земљама.....	96
3.2.1. Раст апсолутне вредности извоза.....	96
3.2.2. Промена ранга према апсолутној вредности	97
3.2.3. Извоз по становнику	98
3.2.4. Извоз у проценту БДП-а	99
3.3. Најзначајнији производи у српском извозу.....	101
3.4. Производи с највећим уделом Србије у светском извозу	103
3.5. Извоз одабраних производа	104
3.5.1. Смрзнуто воће.....	104
3.5.2. Каблови за аутомобиле (изолована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници).....	106
4. Закључак.....	107
Литература	109
Статистички апендикс	110

1. Увод

У првом делу рада анализирани су подаци о токовима и стању директних инвестиција у Србији и у свету за период 1991–2023. Извршена су апсолутна и релативна поређења Србије са осталим земљама и територијама од 2008. до 2023. године, за период када имамо упоредиве податке.

Из објективних разлога, Србија је каснила у процесу укључивања у међународну поделу рада и токове улагања читавих десет година, јер је у последњој деценији XX века била под дејством оштрих санкција УН и колективног Запада.

Приложени подаци, апсолутни и релативни показатељи, указују да је Србија надокнадила ово заостајање и да се интензивно уклопила у глобалне производне ланце и међународну поделу рада.

Србија је забележила посебно добре резултате у претходних неколико година, а у периоду након почетка деглобализације и геополитичких сукоба водила је свестрану спољну политику.

Вредност најављених гринфилд улагања у Србију на крају 2023. упућује на могућност даљег раста вредности прилива страних директних инвестиција (СДИ) у наредним годинама, упркос и даље повећаној глобалној неизвесности.

У другом делу рада износе се показатељи, апсолутни и изведени, о динамици робног извоза Србије у периоду од 2006. до 2023. године.

Након краја блоковске поделе света на источни и западни војни савез, међународна подела рада брзо је расла од деведесетих година прошлог века до избијања светске економске кризе 2008. године, да би након тога њен раст успорио, а период деглобализације и фрагментације светске привреде.

У светским базама спољне трговине подаци за Србију постоје од 2006. године, док су до те године давани под именом „Србија и Црна Гора”.

У периоду након одвајања Црне Горе, од 2006. до 2023. године, Србија је имала изузетно брзи раст робног извоза и увоза. Извоз је брже растао, па се повећао степен покривености увоза извозом.

У овом делу рада приложени су подаци о динамици робног извоза Србије у односу на друге земље у свету и приказани су производи с највећом вредношћу у српском извозу и с највећим уделом Србије у светском извозу.

На основу великог удела производних у укупном приливу СДИ и у наредним годинама можемо очекивати да ће Србија наставити да повећава своје релативне уделе у светском робном извозу и увозу.

2. Место Србије у токовима и кумулативним улагањима директних инвестиција

2.1. Светски извештај о инвестицијама (*World Development Report*): теме по годинама

Годишњи извештаји о страним директним улагањима *UNCTAD*-а у претходне 33 године представљају драгоценост сведочанства о ери глобализације, као њени сведоци, али и важни промотери. Први извештај, из 1991, подудара се временски с распадом Југославије, СССР-а и крајем Хладног рата. Свет је био пун наде (нарочито Источна Европа) да ће процес глобализације донети велике користи свима који се у њега укључе, па су у последњој деценији прошлог века масовно уклоњена ограничења за стране инвестиције, подстицало се њихово привлачење, потписивали су се међудржавни уговори о избегавању двоструког опорезивања, предузимане су различите мере и акције како би се повећали токови страних инвестиција и повећала узајамна интеграција укључених земаља.

Светска економска криза из 2008. године налази се тачно на половини овог процеса глобализације и деглобализације од 1991. до 2024. године. За процес деглобализације тек ће се правити хронологија када је стварно почео – да ли светском економском кризом 2008. или америчким тровинским санкцијама Кини 2018, пандемијом вируса корона или почетком рата у Украјини 2022. године. СДИ на глобалном нивоу достигле су највећи апсолутни и релативни значај у 2008. години; од те године се полако смањују, а светска трговина од тада смањује удео у светском БДП-у.

Због дешавања из деведесетих година претходног века Србија је каснила са укључивањем у овај светски процес глобализације. И Србија је имала велика очекивања од процеса интеграције у светску привреду, као и већина земаља Источне Европе десет година пре ње. Мерено уделом кумулативних СДИ у БДП-у, она је претекла већину ових земаља у претходних готово четврт века, али се ефекти на њен укупан развој могу анализирати.

Годишњи извештаји о светским директним инвестицијама бавили су се различитим ефектима страних улагања на развој, запошљавање и спољну трговину у зависности од мотивација инвеститора и од политика земаља домаћина.

Светски извештај о инвестицијама усредсређен је на трендове у страним улагањима широм света, на регионалном и локалном нивоу, те на мере за побољшање њиховог доприноса развоју. Такође, пружа анализу глобалних ланаца вредности и пословања мултинационалних компанија, с посебним освртом на њихове развојне импликације.

Сваки годишњи извештај садржи:

- анализу кретања директних страних улагања током претходне године с посебним нагласком на развојне импликације;
- рангирање највећих транснационалних корпорација у свету;
- детаљну анализу одабране теме у вези са СДИ;
- анализу политика и препоруке;
- статистички анекс с подацима о токовима и износима СДИ на нивоу земаља.

Од почетка излагања овог важног годишњег документа о СДИ сваке године су обрађиване посебне теме које се тичу ове тематике. Овде наводимо називе годишњака о страним улагањима од 1991. до 2024. На основу назива годишњака можемо схватити како су се кретале перспективе и ограничења за раст СДИ и које су теме биле доминантне у неким временским периодима.

1991: Тријада страних директних улагања (*The Triad in Foreign Direct Investment*)

1992: Транснационалне корпорације као мотори раста (*Transnational Corporations as Engine of Growth*)

1993: Транснационалне корпорације и интегрисана међународна производња (*Transnational Corporations as Integrated International Production*)

1994: Транснационалне корпорације, запошљавање и радна места (*Transnational Corporations, Employment and the Workplace*)

1995: Транснационалне корпорације и конкурентност (*Transnational Corporations and Competitiveness*)

1996: Уговори о улагању, трговини и међународној политици (*Investment, Trade and International Policy Arrangements*)

1997: Транснационалне корпорације, тржишне структуре и политике конкурентности (*Transnational Corporations, Market Structure and Competition Policy*)

1998: Трендови и детерминанте (*Trends and Determinants*)

1999: Стране директне инвестиције и развојни изазови (*Foreign Direct Investment and the Challenge of Development*)

2000: Прекогранична спајања и аквизиције и развој (*Cross-border Mergers and Acquisitions and Development*)

2001: Промовисање веза (*Promoting Linkages*)

2002: Транснационалне корпорације и извозна конкурентност (*Transnational Corporations and Export Competitiveness*)

2003: Политике СДИ за развој: националне и међународне перспективе (*FDI Policies for Development: National and International Perspectives*)

2004: Заокрет према услугама (*The Shift Towards Services*)

2005: Транснационалне корпорације и интернационализација истраживања и развоја (*Transnational Corporations and Internationalization of R&D*)

2006: СДИ из земаља у развоју и транзицији: импликације за развој (*FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*)

2007: Транснационалне корпорације, екстрактивне индустрије и развој (*Transnational Corporations, Extractive Industries and Development*)

2008: Транснационалне корпорације и инфраструктурни изазов (*Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*)

2009: Транснационалне корпорације, пољопривредна производња и развој (*Transnational Corporations, Agricultural Production and Development*)

2010: Улагања у нискоугљичну економију (*Investing in a Low-Carbon Economy*)

2011: Невласнички начини међународне производње и развоја (*Non-Equity Modes of International Production and Development*)

2012: Према новој генерацији инвестиционих политика (*Towards a New Generation of Investment Policies*)

2013: Глобални ланци вредности: улагање и трговина за развој (*Global Value Chains: Investment and Trade for Development*)

2014: Улагање у циљеве одрживог развоја: акциони план (*Investing in the SDGs: An Action Plan*)

2015: Реформисање управљања међународним улагањима (*Reforming International Investment Governance*)

2016: Националност инвеститора: изазови политике (*Investor Nationality: Policy Challenges*)

2017: Инвестиције и дигитална економија (*Investment and the Digital Economy*)

2018: Инвестиције и нове индустријске политике (*Investment and New Industrial Policies*)

2019: Специјалне економске зоне (*Special Economic Zones*)

2020: Међународна производња изван пандемије (*International Production Beyond the Pandemic*)

2021: Улагања у одрживи опоравак (*Investing in Sustainable Recovery*)

2022: Међународне пореске реформе и одржива улагања (*International Tax Reforms and Sustainable Investment*)

2023: Улагања у одрживу енергију за све (*Investing in Sustainable Energy for all*)

2024: Олакшавање улагања и дигитална влада (*Investment facilitation and digital government*)

На основу наслова годишњих извештаја можемо видети да су они у почетку истицали значај пословања транснационалних компанија, да би с временом више пажње посвећивали њиховом утицају на економски развој.

2.2. Светски процес глобализације изражен на основу два индикатора

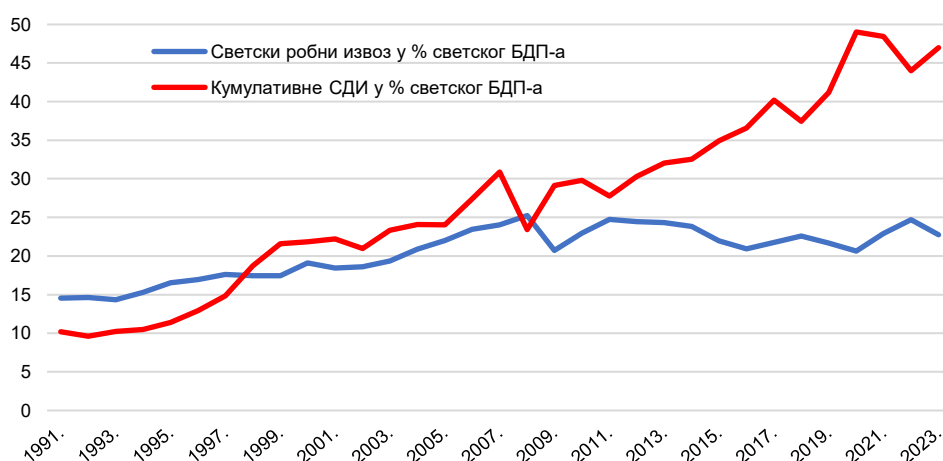
Глобализација светске привреде представља процес економске интеграције држава у светску економију и последични пораст зависности економског развоја од остатка света. СДИ олакшавају и убрзавају овај процес интеграције. Државе се могу развијати и без СДИ експанзијом властитих компанија путем извоза и улагања у иностранство. Развој подстакнут страним инвестицијама подразумева и веће токове робне размене, али може значити и пуко преузимање туђих ресурса без утицаја на раст економије у коју се инвестира, у зависности од мотива инвеститора.

Овде смо израчунали два показатеља процеса глобализације: (1) удео робног извоза у светском БДП-у и (2) удео кумулативног прилива СДИ у светском БДП-у.

Први показатељ је стабилно растао до светске економске кризе и достигао је максимум у 2008. години, са уделом од 25,2% светског робног извоза у светском БДП-у. Након те године је стагнирао и опадао, да би нагло био увећан – на 24,7% у 2022. Разлог наглог раста након 2020. године јесте повећање цена примарних производа, што је био случај и у 2008. Исто тако њихов пад утицао је на смањивање удела светског извоза у светском БДП-у од 2009. до 2020. Други фактор који је деловао да се смањи удео робног извоза у БДП-у био је бржи раст услужног сектора од производног у овом периоду посматрања. У 2023. години удео светског робног извоза, у складу с падом цена примарних производа, смањен је на 22,8%.

Други показатељ, удео кумулативног прилива СДИ у светском БДП-у, био је релативно стабилан у периоду од 1991. до 1994, где је удео кумулатива инвестиција био око 10% светског БДП-а, да би био нагло увећан – на 21,6% у 1999. Тада је Западна Европа интегрисала Источну Европу у своје производне процесе. Удео кумулативног прилива СДИ премашио је 30% светског БДП-а у 2012, да би у 2017. премашио 40% и достигао је рекордних 49,0% у 2020. години. Раст и интеграција светског крупног капитала догађа се независно од трендова у уделу робне размене у светском БДП-у, а главни разлог је велико повећање удела СДИ у услужни сектор, посебно у ИТ сектор. У 2023. години овај показатељ износио је 47,0%.

Графикон 1. Одабрани показатељи глобализације

Извор: прорачуни аутора на основу база ММФ-а и UNCTAD-а.

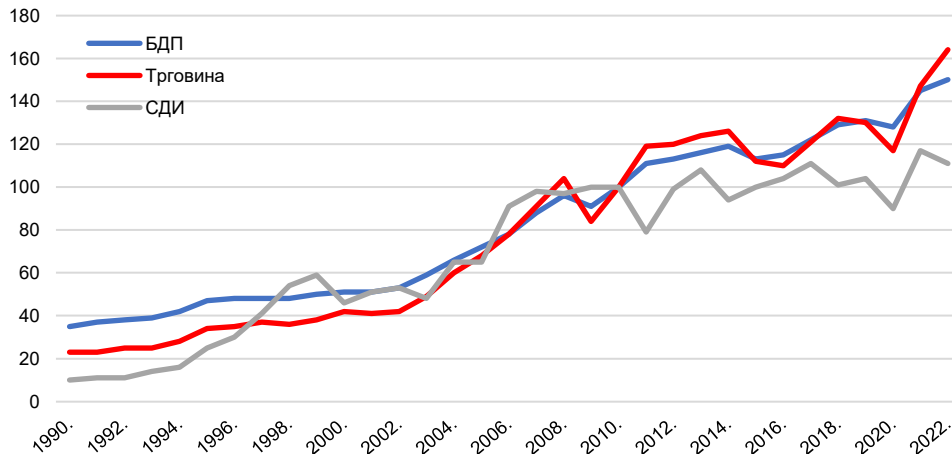
Табела 1а у статистичком прилогу приказује основне показатеље пословања филијала транснационалних компанија у периоду до избијања светске економске кризе 2007–2008. године, а додати су и изведени индикатори о релативном значају филијала транснационалних компанија за БДП, извоз и инвестиције, као и новији подаци, који нису тако ажурни као старији.

Смисао ових одабраних показатеља био је да укажу колико су значајне транснационалне компаније за светску економију. У укупној светској трговини, једна трећина извоза припадала је матичним транснационалним компанијама, друга трећина њиховим филијалама, а трећа трећина припадала је мањим предузећима која нису стекла глобални карактер.

У периоду од 1990. до 2007. светски БДП је номинално повећан 2,46 пута, укупне инвестиције у основна средства 2,42 пута, а светска трговина робом и услугама 3,88 пута.

У периоду након светске кризе смањило се релативни значај филијала транснационалних компанија, а то се види на основу њиховог удела у светском БДП-у и удела СДИ у светским инвестицијама, који су након кризе смањени.

Графикон 2. СДИ, БДП и трговина (2010=100)

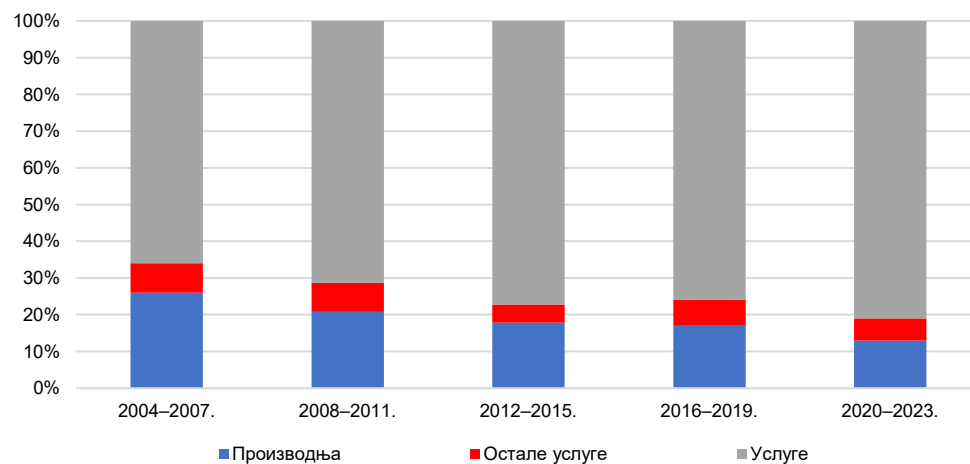
Извор: <https://unctad.org/news/global-crises-fracturing-foreign-investment-impacting-developing-economies>.

Након две декаде растућег утицаја СДИ, наступила је трећа декада с њиховим застојем. Током 90-их година прошлог века СДИ су расле по стопи од 15,3%, трговина по стопи од 6,2%, а БДП по стопи од 3,8% у просеку годишње. У првој деценији XXI века СДИ су расле годишње 8,0%, трговина 9,0%, а БДП 7,0%. У другој деценији XXI века СДИ су расле само по 0,8%, трговина 2,7%, а БДП 3,1% у просеку годишње.¹

Осим овог заостајања СДИ за производњом и трговином, постоји све већи јаз између производног и услужног сектора, при чему су улагања све више усмерена према услугама.

Од 2004. до 2023. удео прекограничних гринфилд пројеката у сектору услуга повећан је са 66% на 81%.

Графикон 3. Удели сектора у гринфилд улагањима

Извор: <https://unctad.org/news/global-crises-fracturing-foreign-investment-impacting-developing-economies>.

¹ World Investment Report 2020 „International Production Beyond the Pandemic“, стр. 123.

Истовремено, СДИ у производњу стагнирале су две деценије, пре него што су се значајно смањиле, с негативном годишњом стопом од -12% у три године након избијања пандемије вируса корона.

На почетку треће деценије XXI века глобални систем производње доживео је савршену олују, с кризом изазваном пандемијом вируса корона, која је наступила у време изазова које стварају нова индустријска револуција, растући економски национализам и императив одрживог развоја. Тренутни ефекти ове савршене олује били су прекиди у производњи и ланцима снабдевања, глобална рецесија и шокови на страни понуде и тражње. Дугорочни утицаји ове олује као императив постављају повећање отпорности ланца снабдевања и повећање националне и регионалне аутономије производних капацитета.²

ММФ се бавио овим новим феноменом геоекономске фрагментације, као процесу супротном од глобалне економске интеграције и уведен је појам *slowbalization*, супротан појму *глобализација*.³

2.3. Србија у процесу глобализације 1991–2023.

У периоду од 1991. до 2023. номинална вредност светског БДП-а повећана је 4,3 пута, са 24,2 на 104,5 хиљада милијарди америчких долара. У том периоду БДП Србије повећан је 2,7 пута, са процењене 28,3 милијарде долара у 1991. на 75 милијарди у 2023.⁴

Светско становништво повећано је за готово 60%, док је у Србији смањено, како због искључивања Косова и Метохије из званичних података од 1999, тако и због негативног природног прираштаја и исељавања од 1991. године, што је било ублажено приливом избеглих из Хрватске, Босне и Херцеговине и Косова и Метохије.

У периоду од 1991. до 2023. светски робни извоз повећан је 6,7 пута, а српски 6,6. Иако изгледа да је након 2000. године надокнађен пад из деведесетих година прошлог века, ипак се овде великим делом ради о ефекту увођења бивших југословенских република (БЈР) у статистику спољне трговине, у којој се до 1992. године нису налазиле. У 1991. години Србија је имала два пута већи пласман робе у БЈР у односу на извоз у „старо” иностранство, па би укључивањем њих у робни извоз у 1991. дошли до тога да је он заправо до 2023. повећан мало више од два пута и да је тек у 2013. достигао номиналну вредност коју је имао 22 године раније. Светска трговина је такође увећана за ефекат укључивања размене између бивших чланица СССР-а и Чешке са Словачком, као и међусобне размене других БЈР, али су код ње ефекти знатно мањи.

Годишње вредности светског прилива СДИ повећане су 8,7 пута од 1991. до 2023. Рекордна номинална вредност постигнута је 2015. године у износу од 2.050 милијарди долара, док је претходни рекорд био у 2007, када су износиле 1.889 милијарди долара. У 2020, први пут након 2005, пале су испод 1.000 милијарди долара, да би у 2021. и 2022. наступило опоравак. У 2023. години смањиле су се за 1,8% у односу на вредност у 2022. години.

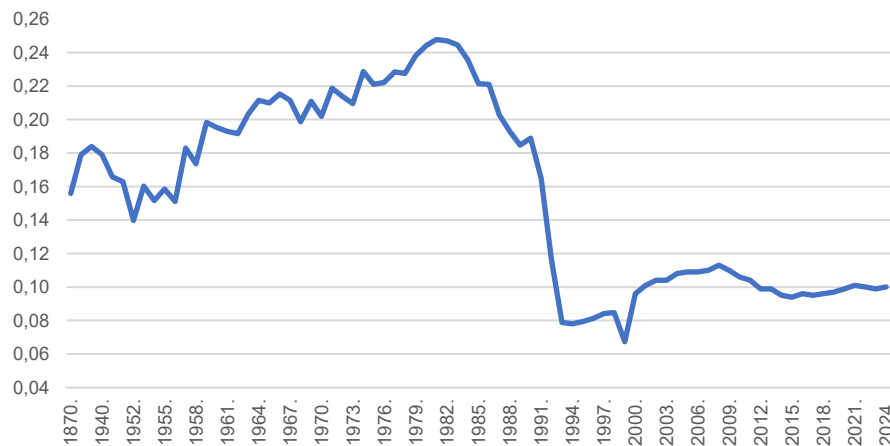
² Видети детаљније у *World Investment Report 2020, „International Production Beyond the Pandemic“*, стр. 120–178.

³ Видети детаљније у *World Economic Outlook, April 2023, Chapter 4 „Goeconomic Fragmentation and Foreign Direct Investment“*.

⁴ У бази UNCTAD-а стоји 71,9 милијарди долара у ценама из 2015. за Југославију. Србија је учествовала са 38% у БДП-у Југославије у 1989. години.

Кумулативна вредност прилива СДИ повећана је 19,9 пута, са 2.471 милијарду долара у 1991. на 49.131 милијарду долара у 2023, што је условило раст удела у светском БДП-у који је раније споменуто.

Графикон 4. Удео Србије у светском БДП-у по куповној снази валута (у %)

Извор: прорачуни аутора на основу *Maddison Historical Statistics*.

Србија је у 1991. години имала рекордни удео од 0,165% у светском БДП-у у периоду посматрања, изражено у куповној снази валуте. Стварни рекордан удео БДП-а Србије био је у 1981. години, када је достигао 0,248%.

Под утицајем санкција и бомбардовања, Србија је пала на минималан удео у светској економији од 0,096% у 2000. години, што је за 42% мањи удео у односу на 1991. годину. Опоравак након тога је ишао брзо до 2008, када је достигао 0,113%, а након те године он се смањило на око 0,094% у 2015, услед непопуларних мера фискалне консолидације. Након 2015. уследио је опоравак до 0,099% у 2023 години.⁵

Србија је у 1991. имала удео у светском робном извозу од 0,134%, што је било слично њеном уделу у броју становника. Удео је смањен на минимална 0,024% у 1999. и 2000, што је 5,6 пута мање од почетног у 1991. Удео Србије у светском извозу се од тада опорављао, да би у 2023. достигао 0,130%, што је готово исти удео као у 1991, уз важење раније изнетих напомена о укључивању БЈР у статистику спољне трговине.

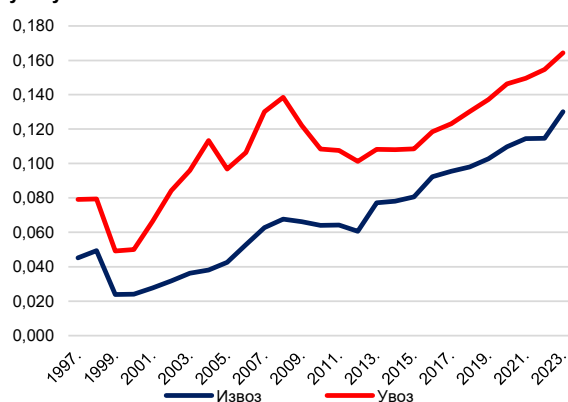
Код увоза Србија је смањила удео са 0,153% у 1991. на само 0,043% у 1995, а у 2022. премашила је удео из 1991, да би у 2023. достигла рекордан удео од 0,164%.

Србија је од 2006. године имала већи удео у светском приливу СДИ у односу на удео у светском становништву, што значи да је имала натпросечан удео прилива по становнику у целом периоду. Рекордан удео у светском приливу СДИ постигнут је у 2023. (0,366%) и он је од 2018. године већи од 0,24%.

Највећи удео Србија је имала у светском одливу СДИ у 2007. години (0,043%), када је Телеком Србија преузео Телеком Републике Српске. Овај показатељ до сада није премашио њен удео у светском становништву, што значи да има исподпросечан одлив директних инвестиција по становнику.

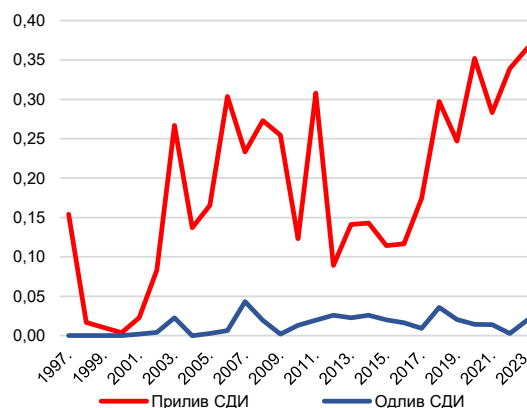
⁵ Подаци из базе ММФ-а *World Economic Outlook, April 2024*.

Графикон 5 . Удели Србије у светском робном извозу и увозу

Извор: UNCTAD Database.

Графикон 6 . Удели Србије у светским токовима СДИ

Извор: UNCTAD World Investment Report Database.

Удео Србије⁶ у светском кумулативном приливу СДИ износио је 0,123% у 2023, што је за 46% изнад њеног удела у светском становништву, па је толико и већи од просечног прилива по становнику на светском нивоу.

Удео Србије у светском кумулативном одливу СДИ износио је 0,011%, што је скоро осам пута мање од удела у светском становништву. Светски одлив СДИ је високо концентрисан на релативно мали број високоразвијених земаља, те се код овог показатеља не може очекивати неки нагли и велики пораст удела Србије у светском укупном одливу СДИ.

2.4. Упоредиви показатељи директних инвестиција по земљама

2.4.1. Годишња вредност прилива СДИ

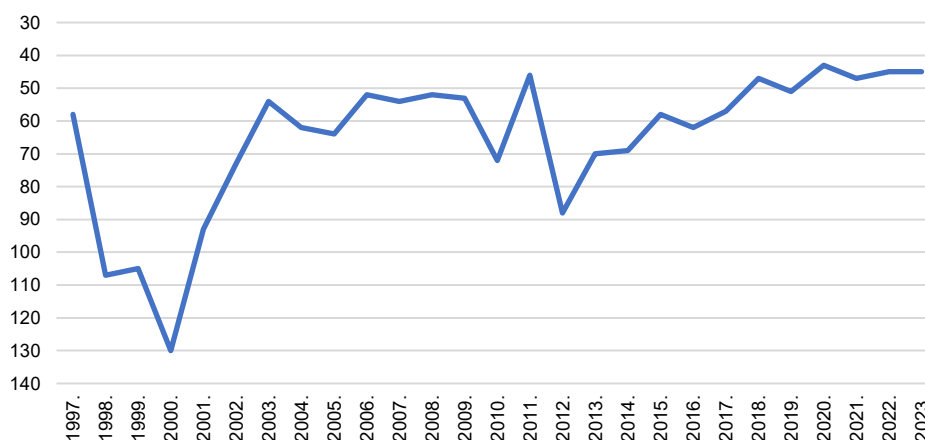
Ранг Србије код годишњих вредности прилива СДИ зависи од њених вредности и од динамике глобалних токова СДИ.

Србија је ушла у процес глобализације са 130. места по вредности прилива у 2000. години и стабилизовала је удео између 52. и 64. места од 2003. до 2009. године. Након повећања (погоршања) позиције у периоду од 2010. до 2014, између 69. и 88. места, са изузетком 2011, када је била на 46. месту, опет је од 2015. године почела да заузима све боље позиције, а у четири узастопне године, 2020–2023, била је међу првих 50 земаља с највећом вредношћу прилива СДИ, што је двоструко боље од њеног ранга према величини економије (на 83. месту).

У 2022. години Србија је била на 45. месту у свету и само су Румунија и Мађарска од суседних земаља имале већу вредност прилива директних инвестиција. Са 4.571 милиона долара прилива, Србија је била упоредива с Кипром и Данском.

⁶ Овде су изнети подаци који се односе на укупан прилив и одлив улагања до 2023, а не само у периоду 2008–2023, који се у наставку рада изнесе.

Графикон 7. Ранг Србије у приливу СДИ

Извор: обрачуни аутора на основу базе података UNCTAD-а о годишњим вредностима прилива СДИ.

У 2023. години Србија је задржала 45. место и повећала вредност прилива на 4.888 милиона долара. И даље су Румунија на 38. и Мађарска на 41. месту биле испред ње, али с битно смањеним вредностима, и то Румунија са 11,3 милијарде у 2022. на 7,1 милијарду у 2023, а Мађарска са 8,6 на 6 милијарди долара. Србија је у 2023. била упоредива с Јужном Африком и Оманом.

Табела 1. Ранг земаља према вредности прилива СДИ у 2023. (у млн USD)

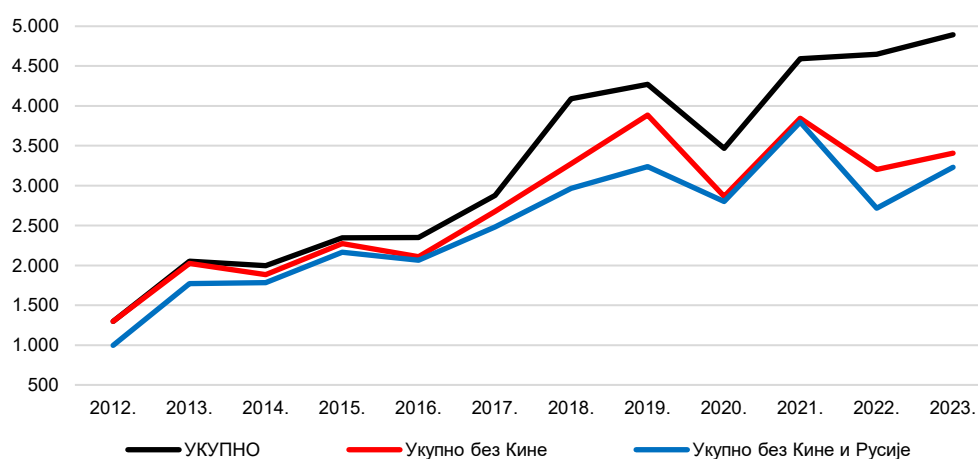
1.	САД	310.947
2.	Кина	163.253
3.	Сингапур	159.670
4.	Хонгконг, Кина	112.676
5.	Бразил	65.897
6.	Канада	50.324
7.	Француска	42.032
8.	Немачка	36.698
9.	Мексико	36.058
10.	Шпанија	35.914
38.	Румунија	7.130
41.	Мађарска	6.016
45.	Србија	4.888
54.	Бугарска	3.913
63.	Хрватска	2.749
79.	Албанија	1.630
98.	Босна и Херцеговина	946
113.	Северна Македонија	667
118.	Црна Гора	655

Извор: обрачуни аутора на основу базе података UNCTAD-а о годишњим вредностима прилива СДИ.

У времену савршене олује за токове СДИ, на крају друге и почетку треће деценије XXI века, Србија је остварила одличан релативан резултат, са уделом већим од 0,24% у укупном светском приливу СДИ у периоду 2020–2023. То је последица политике челичног пријатељства Србије с Кином и пријатељских односа с Руском Федерацијом, при добрим односима са ЕУ, ка којој конвергирамо.

Према подацима НБС,⁷ у периоду од 2010. до 2023. године удео Кине⁸ у укупном приливу СДИ износио је 14,3% и био је други након Холандије (14,4%), која је номинално седиште бројних компанија које раде у Србији. У периоду од 2018. до 2023. удео Кине је повећан на 21,4% и убедљиво је на првом месту, а годишњи удео је достигао 31,1% у 2022. и 30,4% у 2023. години.

Графикон 8. Вредност прилива СДИ у Србију, укупно и по искључивању Кине и Русије (у млн УСД)

Извор: НБС.

Када се пажљивије погледа Графикон 8, може се видети да се прилив СДИ од 2018. године и по одбитку Кине и Русије стабилизовао на вредностима од око три милијарде долара.

Додатан значај прилива СДИ из Кине јесте то што обезбеђује да Србија има већи удео у светским директним производним инвестицијама, претпоставићемо око 0,5% до 1,0% годишње, а у времену када су се оне у свету смањивале по 12% од 2020. године.⁹

У периоду од 2010. до 2023. укупан прилив СДИ у Србију износио је 38,8 милијарди евра. У секундарни сектор привреде (индустрија и грађевинарство) инвестирана је 22,1 милијарда евра, у услужни сектор и секторски неразврстано 16,1 милијарда евра и у примарни сектор 0,6 милијарди евра. Удео секундарног сектора у укупном приливу износио је 57,0%, терцијарног 41,3% и примарног 1,7%.

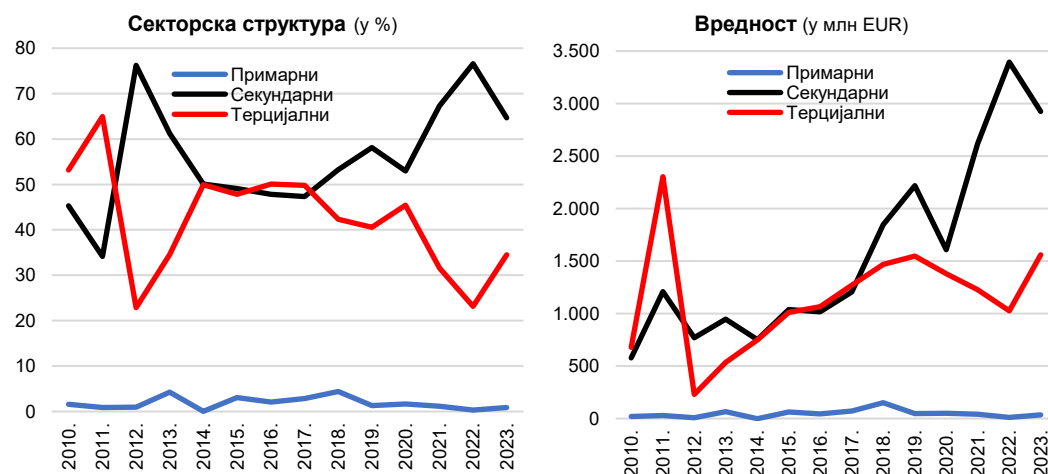
Приложени Графикон 9 у првој слици приказује да је секундарни сектор имао највеће учешће у укупним улагањима готово у свим годинама, а у другој слици приказује апсолутне вредности, где је секундарни сектор повећао вредност шест (2023) до седам (2022) пута у односу на почетну, 2010. годину.

⁷ https://nbs.rs/sr_RS/drugi-nivo-navigacije/statistika/platni_bilans/

⁸ Укључује Хонг Конг, Тајван и Макао.

⁹ Видети: <https://unctad.org/news/global-crises-fracturing-foreign-investment-impacting-developing-economies>.

Графикон 9. Прилив СДИ у Србију

Извор: НБС.

2.4.2. Кумулативни прилив СДИ у периоду 2008–2023.

У бази података UNCTAD-а, подаци за Србију дати су од 2008. године, у складу с њиховим прилагођавањем савременој методологији платног биланса. У даљим прегледима укупних података обрачунати су кумулативни приливи и одливи за све земље у периоду 2008–2023. године, како бисмо упоредили податке за Србију с другим земљама.

Укупна (кумулативна) вредност прилива СДИ високо је концентрисана на мали број земаља, међу којима САД учествују са 17,8% у укупној вредности. Када САД додамо још Кину, Хонгконг, Сингапур. Бразил, Уједињено Краљевство и Ирску, долазимо скоро до половине (49,3%) свих уложених СДИ у свету од 2008. до 2023. године. Када овим земљама додамо још и Аустралију, Канаду, Индију, Немачку, Шпанију, Мексико и Француску, долазимо до две трећине свих улагања у друге земље.

Када се посматра БДП по текућем курсу, Србија је у 2023. години била на 83. месту у свету, са уделом од 0,072%. Посматрано из те перспективе, Србија је имала три пута већи удео у кумулативном приливу СДИ (0,218%) и 54. место у свету представља велики успех.

Табела 2. Ранг земаља према кумулативу примљених СДИ 2008–2023, у милионима долара и % учешћа у свету

	Вредност (у млн USD)	Удео (у %)
1. САД	4.275.237	17,82
2. Кина	2.182.397	9,10
3. Хонгконг, Кина	1.616.125	6,74
4. Сингапур	1.203.283	5,01
5. Бразил	964.791	4,02
6. Уједињено Краљевство	848.962	3,54
7. Ирска	735.246	3,06
8. Аустралија	710.831	2,96
9. Канада	697.145	2,91
10. Индија	640.862	2,67
11. Немачка	606.972	2,53
12. Шпанија	509.610	2,12
13. Мексико	502.927	2,10
14. Француска	477.164	1,99
15. Русија	447.378	1,86

Табела 2. Ранг земаља према кумулативу примљених СДИ 2008–2023, у милионима долара и % учешћа у свету

	Вредност (у млн USD)	Удео (у %)
43. Румунија	91.512	0,38
52. Мађарска	67.993	0,28
54. Србија	52.208	0,22
63. Бугарска	40.763	0,17
73. Хрватска	29.677	0,12
96. Албанија	18.309	0,08
116. Црна Гора	10.396	0,04
120. Босна и Херцеговина	8.501	0,04
130. Северна Македонија	6.459	0,03

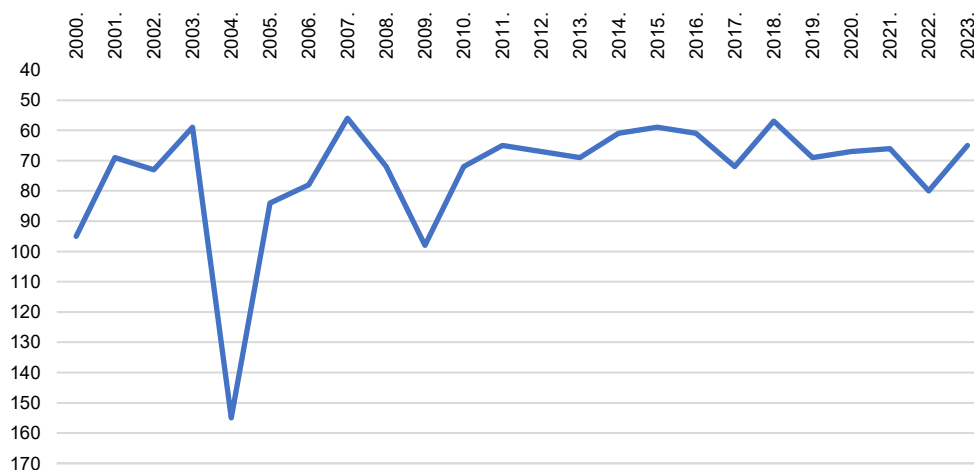
Извор: обрачуни аутора на основу базе података UNCTAD-а о укупном приливу СДИ.

Од суседних држава, већу кумулативну вредност прилива имале су Румунија и Мађарска, док су остале оствариле мању вредност од Србије.

2.4.3. Годишња вредност одлива СДИ

Србија је остварила рекордну вредност одлива СДИ у 2007, у износу од 946 милиона долара, и у тој години имала је рекордан ранг – 56. месту у свету, где је чак 55 земаља имало вредност одлива директних инвестиција већу од једне милијарде долара. У тој години је регистрована рекордна вредност одлива у свету у износу од 2.191 милијарде долара.

Графикон 10. Ранг Србије у светском одливу СДИ

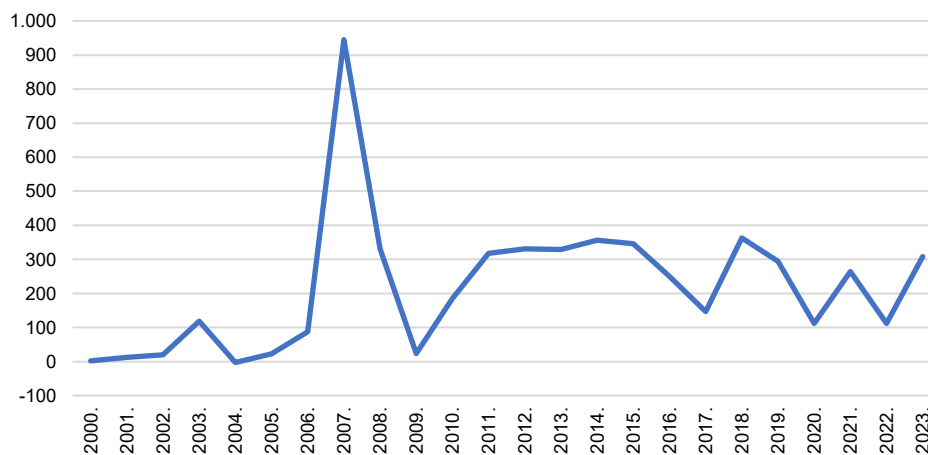
Извор: World Investment Report 2024 и прорачуни аутора.

Том рангу се приближила у 2018. години, када је била на 57. месту са одливом од 363 милиона долара, а укупна светска вредност одлива износила је 1.015 милијарди долара.

У 2023. години Србија је била на 65. месту у свету са одливом директних инвестиција у вредности од 323 милиона долара, што је три пута већа вредност него у 2022. години (106 милиона долара).

Од суседних земаља, већу вредност одлива СДИ у 2023. години имале су Мађарска, Хрватска и Бугарска.

Графикон 11. Годишње вредности одлива СДИ из Србије (у млн USD)

 Извор: *World Investment Report 2024.*

Табела 3. Ранг земаља према вредности одлива директних инвестиција у 2023. (у млн USD)

1.	САД	404.316
2.	Јапан	184.022
3.	Кина	147.850
4.	Швајцарска	104.954
5.	Хонгконг, Кина	104.286
6.	Немачка	101.254
7.	Канада	89.583
8.	Француска	72.356
9.	Сингапур	62.997
10.	Шведска	47.498
38.	Мађарска	3.299
48.	Хрватска	1.178
56.	Бугарска	598
65.	Србија	323
67.	Албанија	265
78.	Северна Македонија	101
89.	Црна Гора	63
94.	Босна и Херцеговина	48
97.	Румунија	40

 Извор: *World Investment Report Database.*

2.4.4. Кумулативни одлив СДИ у периоду 2008–2023.

Највећи извор страних инвестиција јесу САД, са уделом од 18,4% у укупној вредности уложених директних инвестиција у свету у периоду 2008–2023. године. Следе Јапан, Кина, Немачка и Хонгконг, Кина. Ових пет земаља и територија учествује са 48,8% у свим директним инвестицијама уложеним у иностранство од 2008. до 2023. Након њих следе Канада, Француска, Сингапур, Русија и Холандија. Ових десет земаља и територија заједно објашњава скоро две трећине од укупних директних инвестиција, од 2008. до 2023. године.

Србија је била на 77. месту у свету са уложених 4.080 милиона долара у друге земље, што је повољнији индикатор у односу на 83. место према вредности БДП-а у текућим доларима.

Већу вредност укупног одлива СДИ, од суседних земаља, имале су Мађарска, Бугарска и Хрватска.

Одлив директних инвестиција важан је индикатор снаге локалних предузећа.

Табела 4. Ранг земаља према кумулативу одлива СДИ 2008–2023.

		Вредност (у млн USD)	Удео (у %)
1.	САД	4.253.138	18,37
2.	Јапан	2.244.946	9,70
3.	Кина	1.998.218	8,63
4.	Немачка	1.458.764	6,30
5.	Хонгконг, Кина	1.339.732	5,79
6.	Канада	1.049.063	4,53
7.	Француска	947.667	4,09
8.	Сингапур	684.691	2,96
9.	Русија	601.754	2,60
10.	Холандија	590.947	2,55
46.	Мађарска	27.520	0,12
68.	Бугарска	5.457	0,02
75.	Хрватска	4.117	0,02
77.	Србија	4.080	0,02
89.	Румунија	2.078	0,01
100.	Албанија	1.187	0,01
109.	Босна и Херцеговина	653	0,00
117.	Северна Македонија	458	0,00
119.	Црна Гора	416	0,00

Извор: World Investment Report Database.

2.4.5. Нето прилив СДИ

Од 190 земаља и територија с подацима, у периоду 2008–2023. кумулативан нето одлив СДИ (одлив већи од прилива) имало је 36 земаља и територија, што је 18,9% или готово свака пета држава и територија, док су преостале четири имале већи прилив од одлива.

Србија је била на 163. месту по овом показатељу, што значи да је само 27 земаља и територија имала већи нето прилив СДИ од ње, с нето приливом од 48,1 милијарде долара.

Табела 5. Ранг земаља према укупном билансу токова СДИ у периоду 2008–2023. (у млн USD)

	Прилив	Одлив	Салдо	
	Свет	23.993.774	23.147.951	-845.823
1.	Јапан	206.516	2.244.946	2.038.430
2.	Немачка	606.972	1.458.764	851.791
3.	Француска	477.164	947.667	470.502
4.	Холандија	150.659	590.947	440.288
5.	Луксембург	-142.625	257.018	399.643
88.	Северна Македонија	6.459	458	-6.000
97.	Босна и Херцеговина	8.501	653	-7.848
102.	Црна Гора	10.396	416	-9.980
121.	Албанија	18.309	1.187	-17.122
132.	САД	4.275.237	4.253.138	-22.099
139.	Хрватска	29.677	4.117	-25.559
150.	Бугарска	40.763	5.457	-35.306
157.	Мађарска	67.993	27.520	-40.472
163.	Србија	52.208	4.080	-48.128
169.	Румунија	91.512	2.078	-89.434
180.	Кина	2.182.397	1.998.218	-184.179
185.	Уједињено Краљевство	848.962	499.753	-349.209
186.	Мексико	502.927	138.029	-364.898

Табела 5. Ранг земаља према укупном билансу токова СДИ у периоду 2008–2023. (у млн USD)

	Прилив	Одлив	Салдо
187. Индија	640.862	192.249	-448.614
188. Аустралија	710.831	249.734	-461.097
189. Сингапур	1.203.283	684.691	-518.592
190. Бразил	964.791	104.577	-860.213

Извор: прорачуни аутора на основу *World Investment Report Database*.

Од суседних земаља већи нето прилив СДИ имала је само Румунија.

Највећи нето одлив СДИ имали су: Јапан, Немачка, Француска, Холандија и Луксембург.

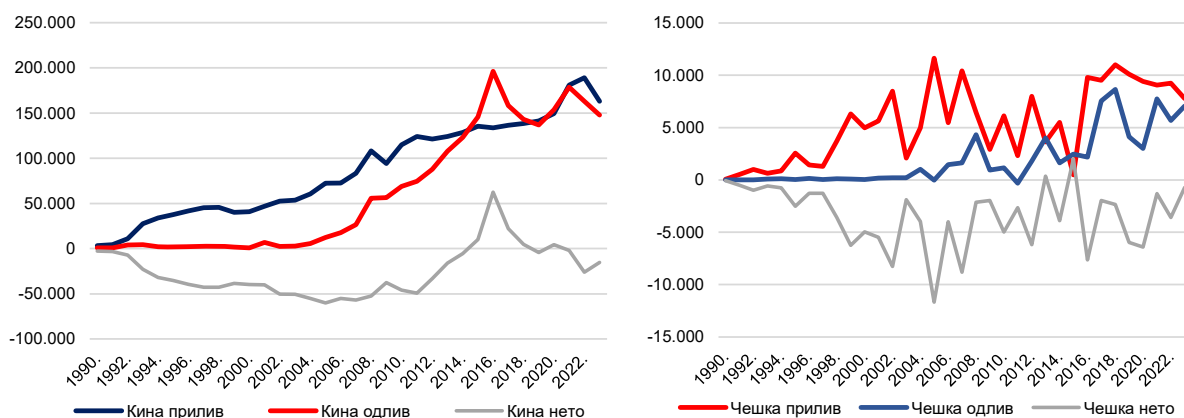
Највећи нето прилив СДИ имали су: Бразил, Сингапур, Аустралија, Индија и Мексико.

2.4.6. Кина и Чешка – примери промене динамике нето токова СДИ

Графикон 12 приказује промене у токовима СДИ као последицу јачања конкурентности домаћих компанија у случају Кине и Чешке. Обе су кренуле у економску транзицију зависне од прилива СДИ, којим је вршен трансфер знања и технологија и започет развој заснован на извозној експанзији. Како је време одмицало, локална предузећа су стицала знања и технологије неопходне да би наступила на страним тржиштима директним инвестицијама.

Кина покрива прилив СДИ одливом са 80,3%, што је повољније него код САД са 73,6%. Ипак, постоје разлике у трендовима: (1) САД су биле доминантан директни инвеститор са максималним уделом од 39,7% у укупно уложеним директним инвестицијама у свету у 1999, да би у 2023. смањиле удео на 21,3% – смањиле су покривеност прилива одливом са 135,6% у 1990. на 73,6%; (2) Кина је повећавала свој удео у укупним одливима и приливима и повећала је степен покривености прилива одливом са 21,5% у 1990. на 80,3% у 2023, а имала је већи кумулативни одлив од прилива од 2016. до 2020. године.

Графикон 12. Токови СДИ у Кини и Чешкој 1990–2022.

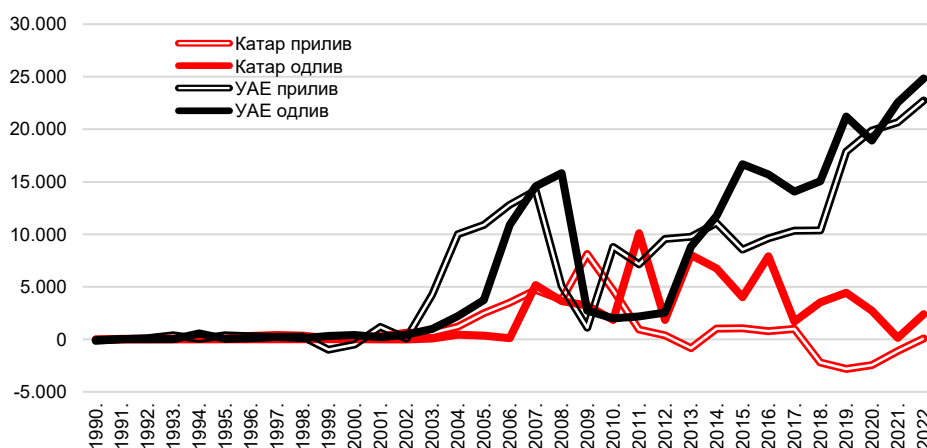
Извор: *World Investment Report Database*.

Кина, као земља с великом нето штедњом и суфицитом у размени са светом, иде у правцу формирања нето одлива СДИ у наредним годинама.

Чешка је у периоду од 18 година, од 1990. до 2007, чак у 12 имала мањи степен покривености прилива одливом СДИ од 10% (прилив је био десет и више пута већи од одлива). У том периоду укупан прилив СДИ износио је 72,2 милијарде долара, а одлив је био 5,4, уз

покривеност од само 7,4%. У другом периоду, од 2008. до 2023, прилив је повећан на 111,4 милијарде долара, што је раст за 54%, одлив је повећан на 62,0 милијарди, што је повећање од преко 11 пута, а нето одлив је побољшан са -66,8 на -49,4 милијарде долара. Степен покривености прилива одливом повећан је на 55,7% у другом периоду и износи укупно 32,0% (216,6 прилив и 69,2 одлив). Из ових података можемо наслутити да ће у не баш блиској будућности чешка предузећа имати већа улагања у иностранство него што ће страна предузећа улагати у Чешку.

Графикон 13. Токови СДИ Катара и Уједињених Арапских Емирата

Извор: World Investment Report Database.

Очигледније примере од Кине и Чешке представљају Катар и Уједињени Арапски Емирати. Катар је имао нето прилив СДИ до 2015, а Уједињени Арапски Емирати до 2016. и од тада имају велики нето одлив СДИ. Од улагања вишка прихода од продаје нафте у девизне резерве, прешли су на куповину туђих ресурса путем директних инвестиција.

2.4.7. Најављени гринфилд пројекти у 2023. години и место Србије у свету

Најављени гринфилд пројекти представљају индикатор будућних кретања СДИ и подаци се односе на вишегодишње планове о улагањима. Од 2012. године услужни сектор учествује са око 50% у свим гринфилд најавама пројекта, док је до те године његов удео био мањи.

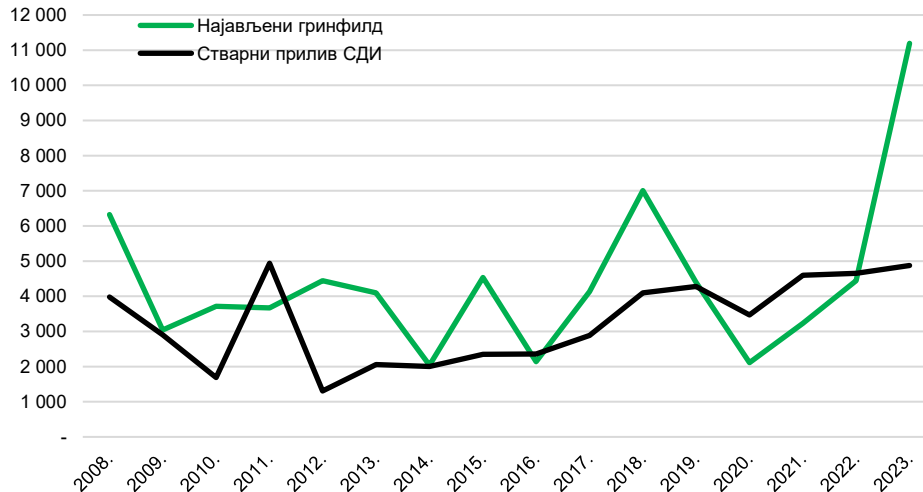
У 2023. години најављена је рекордна вредност гринфилд улагања од 1.380 милијарди долара, што је повећање за 5.4% у односу на претходну рекордну вредност у 2022. (ранији рекорд 1.296,9 милијарди у 2008). Код прерађивачке индустрије повећана је најављена вредност за 25,9%, док је смањена у примарном сектору за 39,0% и у услугама за 1,7% у односу на вредност у 2022. години.

Србија има већи удео у укупним гринфилд најављеним инвестицијама у односу на удео у светском приливу инвестиција. То је и логично, јер код нас нису могућа велика берзанска преузимања компанија, као што је чест случај у развијеним земљама, већ се купују директно постојеће фирме или реализују потпуно нова гринфилд улагања.

У 2023. години стране компаније су најавиле вредност гринфилд улагања у Србију у износу од 11,2 милијарде долара, што је рекордна годишња вредност (претходни рекорд седам милијарди долара у 2018). Удео Србије у укупним светским гринфилд најавама износио је рекордних 0,811%, што је десет пута већи удео од њеног удела у светском становништву.

Овако велика најављена вредност гринфилд улагања указује на то да се ће у наредним годинама додатно повећати годишња вредност прилива СДИ.

Графикон 14. Најављена гринфилд улагања и стварни прилив СДИ у Србију (у млн USD)

Извор World Investment Report Database.

Србија је у 2023. години била на 31. месту у свету према вредности најављених гринфилд инвестиција, упоредива с Турском, Сингапуром и Пакистаном.

Србија је имала већу вредност од свих суседних земаља, а најближу вредност имале су Румунија на 34. месту и Мађарска на 37.

Када се вредност најављених гринфилд инвестиција стави у однос с бројем становника, долазимо до податка да је у свету она износила 175,0 долара по становнику, а у Србији 1.685,8 долара, што је скоро десет пута више.

Са овим податком Србија се налазила на шестом месту у свету и испред ње су биле само Мауританија¹⁰, Тонга, Црна Гора, Сингапур и Ирска.

Табела 6. Ранг земаља према најављеним гринфилд улагањима по становнику у 2023. (у хиљадама USD и становника и у USD)

	Гринфилд	Становника	Гринфилд по становнику
Свет	1.380.401	7.888.146	175,0
1. Мауританија	34.000	4.430	7.674,9
2. Тонга	369	0,100	3.690,0
3. Црна Гора	1.702	0,633	2.689,2
4. Сингапур	11.355	5,918	1.918,8
5. Ирска	9.797	5,234	1.871,8
6. Србија	11.190	6,638	1.685,8
7. Аустралија	44.121	26,620	1.657,4
9. Уједињени Арапски Емирати	15.589	9,713	1.605,0
18. Мађарска	9.237	9,600	962,2
33. Хрватска	2.355	3,843	612,8
36. Бугарска	3.622	6,409	565,1
37. Румунија	10.589	19,030	556,4
39. Босна и Херцеговина	1.905	3,464	549,9

¹⁰ Пројекат зеленог водоника у Мауританији највећи је најављени пројекат у свету. Видети: <https://cwp.global/mauritania-and-cwp-sign-glasgow-joint-declaration-on-aman-green-hydrogen-project-at-cop26/>.

Табела 6. Ранг земаља према најављеним гринфилд улагањима по становнику у 2023. (у хиљадама USD и становника и у USD)

	Гринфилд	Становника	Гринфилд по становнику
49. САД	141.793	335,135	423,1
55. Албанија	1.049	2,858	367,0
61. Северна Македонија	592	1,813	326,5
133. Кина	37.538	1.411,397	26,6

Извор: обрачуни аутора на основу *World Investment Report Database*.

2.5. Релативни показатељи токова СДИ у односу на број становника, БДП и робни извоз

2.5.1. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на број становника

Када се подаци о укупном приливу и одливу ставе у однос с бројем становника, долазимо до једног од релативних показатеља интензивности токова СДИ у свету.

У периоду 2008–2023. просечан кумулативни прилив СДИ по становнику у свету износио је 3.042 долара, а одлив 2.934, па су укупни токови износили 5.976 долара.¹¹

Кумулативан прилив СДИ у Србију по становнику износио је 7.864 долара. Она је по овом показатељу била на 48. месту у свету и од суседа је већи прилив по становнику имала само Црна Гора. Србија је у овом периоду имала 159% већи прилив СДИ по становнику од просечног у свету.

Код одлива СДИ Србија је имала само 20,9% од светског просечног износа, са 614 долара по становнику.

Када се саберу прилив и одлив, долазимо до 8.478 долара токова СДИ по становнику у Србији, што је за 41,9% изнад просечних токова у свету.

Кумулативан прилив СДИ по становнику у Француској износио је 7,240 долара, а у Немачкој 7,180 долара у 2023. години, па је Србија имала 108,6% прилива по становнику у Француској и 109,5% прилива у Немачкој, што представља повољан показатељ њене укључености у међународне економске токове.

Табела 7. Одабрани показатељи кумулативних СДИ, 2008–2023, по становнику

	Број становника (у млн)	Прилив (у млн USD)	Одлив (у млн USD)	Прилив (у USD по становнику)	Одлив (у USD по становнику)	Укупни токови (у USD по становнику)
Свет	7888,3	23.993.774	23.147.951	3.042	2.934	5.976
1. Кипар	0,9	302.859	379.889	328.837	412.474	741.311
2. Малта	0,5	174.204	136.052	321.409	251.018	572.427
3. Хонгконг, Кина	7,5	1.616.125	1.339.732	214.482	177.801	392.284
4. Сингапур	5,9	1.203.283	684.691	203.326	115.696	319.022
5. Ирска	5,2	735.246	441.006	140.475	84.258	224.733
24. Црна Гора	0,6	10.396	416	16.423	657	17.080
31. САД	335,1	4.275.237	4.253.138	12.757	12.691	25.448
32. Уједињено Краљевство	68,1	848.962	499.753	12.462	7.336	19.799
48. Србија	6,6	52.208	4.080	7.864	614	8.478

¹¹ Неслагање између прилива и одлива по становнику последица је уобичајених статистичких неједнакости на глобалном нивоу не само код СДИ већ и код података о робној размени и код других показатеља.

Табела 7. Одабрани показатељи кумулативних СДИ, 2008–2023, по становнику

	Број становника (у млн)	Прилив (у млн USD)	Одлив (у млн USD)	Прилив (у USD по становнику)	Одлив (у USD по становнику)	Укупни токови (у USD по становнику)
50. Хрватска	3,8	29.677	4.117	7.722	1.071	8.794
53. Француска	65,9	477.164	947.667	7.240	14.379	21.619
54. Немачка	84,5	606.972	1.458.764	7.180	17.256	24.436
57. Мађарска	9,6	67.993	27.520	7.083	2.867	9.949
59. Албанија	2,9	18.309	1.187	6.406	415	6.822
61. Бугарска	6,4	40.763	5.457	6.360	851	7.212
70. Румунија	19,0	91.512	2.078	4.809	109	4.918
83. Северна Македонија	1,8	6.459	458	3.562	253	3.815
95. Босна и Херцеговина	3,5	8.501	653	2.454	189	2.643
110. Јапан	124,6	206.516	2.244.946	1.657	18.014	19.671
112. Кина	1411,4	2.182.397	1.998.218	1.546	1.416	2.962

Извор: ММФ, UNCTAD и прорачуни аутора.

2.5.2. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на БДП

У периоду 2008–2023. године укупан прилив СДИ у свету износио је 23,0% светског БДП-а, док је кумулативни одлив износио 22,1%, па су у збиру ови кумулативи учествовали са 45,1% у светском БДП-у.

Са укупним уделом прилива и одлива од 75,0% у БДП-у, Србија је била на релативно високом, 47. месту у свету.

У периоду 2008–2023. већи однос кумулативних токова СДИ од Србије имале су Црна Гора на 13. и Албанија на 35. месту.

Табела 8. Кумулативан прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. (у % БДП-а)

	Прилив	Одлив	Укупно
Свет	23,0	22,1	45,1
1. Кипар	941,0	1180,3	2121,3
2. Малта	831,0	649,0	1480,0
3. Хонгконг, Кина	428,7	355,4	784,1
4. Сингапур	240,0	136,5	376,5
5. Либериа	183,3	102,7	286,0
13. Црна Гора	140,4	5,6	146,0
35. Албанија	80,5	5,2	85,7
47. Србија	69,6	5,4	75,0
61. Јапан	4,9	53,3	58,2
97. Бугарска	40,1	5,4	45,5
98. Мађарска	32,0	12,9	44,9
93. Северна Македонија	43,7	3,1	46,8
103. Хрватска	36,2	5,0	41,2
122. Босна и Херцеговина	31,2	2,4	33,6
131. САД	15,6	15,5	31,2
138. Румунија	26,5	0,6	27,1
144. Кина	12,4	11,3	23,7
147. Индија	17,9	5,4	23,3

Извор: ММФ, UNCTAD и прорачуни аутора.

2.5.3. Кумулативни прилив и одлив СДИ у периоду 2008–2023. у односу на робни извоз

Утицај СДИ на токове робне размене требало би да буде двосмеран – да подстиче оба правца, и извоз и увоз. Њихов утицај зависи од мотивације за инвестирање: искоришћавање

јефтинијих ресурса у међународној подели процеса производње или освајање тржишта за своје производе и услуге. У првом случају, утицај је мало већи на извоз у односу на увоз, за трошкове локалне радне снаге, док је у другом случају доминантан утицај на раст увоза.

Табела 9. Кумулативан прилив и одлив СДИ, у периоду 2008–2023. (у % од робног извоза у 2023)

	Прилив	Одлив
Свет	103,1	99,5
1. Палау	9.525,6	0,0
2. Антигва и Барбуда	7.826,1	382,7
3. Кипар	5.976,9	7.497,1
4. Малта	5.025,2	3.924,7
5. Гренада	4.918,0	333,0
25. Црна Гора	745,7	29,8
37. Албанија	464,1	30,1
77. САД	211,7	210,6
86. Србија	169,6	13,3
108. Хрватска	120,3	16,7
123. Босна и Херцеговина	92,1	7,1
125. Румунија	90,9	2,1
129. Бугарска	85,1	11,4
138. Северна Македонија	71,8	5,1
144. Кина	64,4	59,0
159. Мађарска	43,0	17,4
170. Јапан	28,7	311,9

Извор: UNCTAD и прорачуни аутора.

Уложене инвестиције у неку земљу с временом могу да мењају правац утицаја. На пример, ако је инострани трговински ланац довео до раста увоза, он може постепено да увлачи у своју мрежу снабдевача и локалне произвођаче и да њихове производе пласира на инострано тржиште. Тако од почетног увоза долази и до повољног утицаја на укупни извоз.

Исто тако, код производно (ресурсно) оријентисаних инвестиција, укључивање локалних произвођача у ланац снабдевања може да повећа удео локалне додате вредности у јединичној цени извозних производа, смањујући њену увозну компоненту.

Највећи однос кумулативног прилива СДИ у односу на извоз имају Палау и Антигва и Барбуда, као и мале европске економије Кипар и Малта, које су познате по јаком услужном сектору (туризам и бродарство).

У периоду 2008–2023. Србија је имала за 69,6% већу вредност укупног прилива СДИ од вредности робног извоза, а већи релативан показатељ од ње из суседства имале су Црна Гора и Албанија. Обе земље су имале већи показатељ и код прилива и одлива СДИ у односу на робни извоз од српских показатеља.

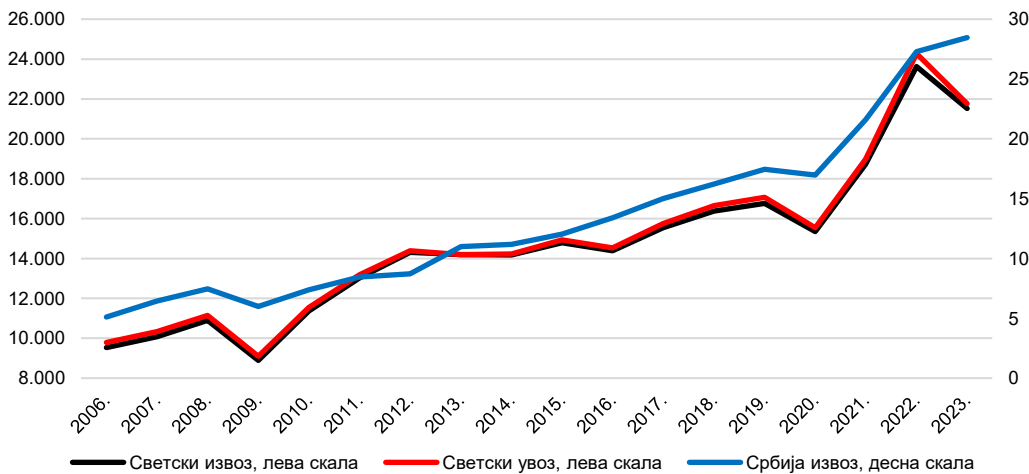
3. Место Србије у светском робном извозу

3.1. Укупна кретања робне размене

Од 1991. до 2023. године светски робни извоз постепено је успоравао раст након почетне убрзане динамике. Изражено у америчким доларима, светски робни извоз повећан је за 83,5% у 2000. у односу на 1991. годину. Затим је повећан за 88,2% у 2006. у односу на 2000, да би до 2023. био повећан за 95,8%. У првих девет година просечна геометријска стопа раста извоза била је 7,0%, у других шест била је 11,1%, да би у претходних 17 година била 4,0%.

Светски робни извоз, изражен у еврима, у периоду од 2006. до 2023. године, повећан је за 125,7%, док је увоз повећан за 122,5%.

Графикон 15. Вредности светске и српске робне размене (у млн EUR)

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

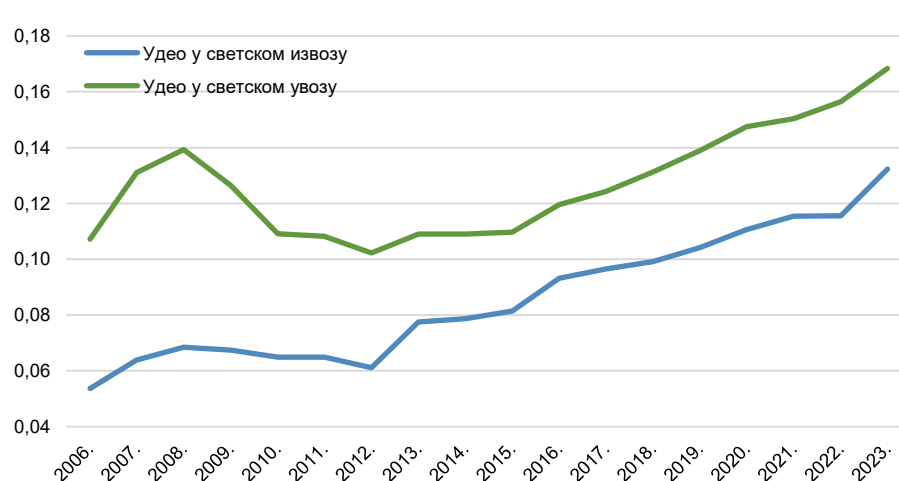
Српски робни извоз је у истом периоду посматрања повећан 5,6 пута, са 5,1 на 28,6 милијарди евра, док је увоз повећан 3,5 пута, са 10,5 на 36,9 милијарди евра, те је степен покривености увоза извозом повећан са 48,8% у 2006. на рекордних 77,7% у 2023. години.

Удео Србије у светском робном извозу повећан је са 0,054% у 2006. на рекордна 0,130% у 2023, а увоз је повећао удео са 0,107% на такође рекордних 0,164%.

Удео Србије у светском извозу растао је до 2008. године, када је износио 0,069%, затим је смањиван до 2012. године на 0,061%, да би од тада он у свакој години био повећан.

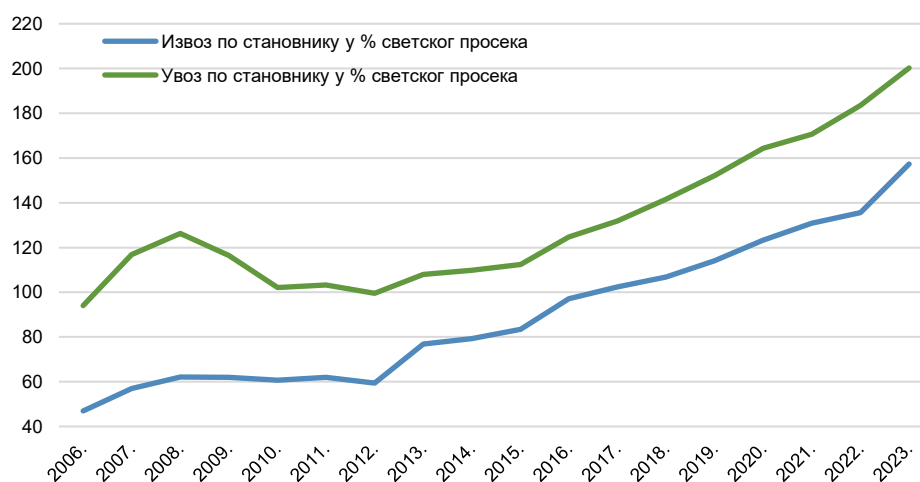
Удео Србије у светском увозу такође је у 2008. достигао највећу вредност (0,139%), минимум је достигао у 2012. (0,102%) и од те године је растао сваке године, осим у 2014, када је пад цена енергената утицао да се удео Србије занемарљиво смањи (са 0,108% у 2013. на 0,106%).

Графикон 16. Удели Србије у светској робној размени (у %)

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

Графикон 17. Робна размена Србије у односу на светски просек, по становнику (у %)

Извор прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

На почетку периода, 2006. године, Србија је имала скоро 47,0% вредности извоза по глави становника, просечне у свету, да би у 2023. дошла до 158,1%.¹²

Увоз по становнику био је на 94,0% светског просека у 2006, да би у 2023. достигао 201,1%.

Овај раст индикатора по становнику последица је бржег раста извоза и увоза Србије у односу на светски просек, али и смањивања броја становника.

3.2. Поређење с другим земљама

3.2.1. Раст апсолутне вредности извоза

У поређењу земаља и територија с вредношћу извоза већом од једне милијарде евра у 2023. години (њих 138) Србија је била на 14. месту у свету према релативном расту оствареном након 2006. године.

Од суседних земаља релативно бржи раст остварила је само Албанија на 13. месту, док су и остале земље која окружују Србију оствариле раст вредности у односу на укупан светски извоз изнад просека.

Међу ових 13 земаља с већим релативним порастом, само је Вијетнам имао већу вредност извоза од Србије у 2006. години, док је једино Азербејџан имао упоредиву вредност с њом. Осталих 11 земаља имало је битно мању вредност извоза од Србије, док је њих шест имало мању вредност од једне милијарде евра.

¹² У овом периоду, БДП Србије у текућим доларима по становнику повећан је са 55,2% од светског просека у 2006. на 85,5% у 2023. Као и већина суседних земаља, она је пала у рангу према БДП-у у текућим доларима за седам места, услед брже динамике БДП-а ван Европе. Србија је по вредности БДП-а премашила Белорусију, Словенију, Тунис и Либију, док су њу превазишле: Етиопија, Кенија, Узбекистан, Костарика, Панама, Обала Слоноваче, Танзанија, Литванија, Уругвај, Азербејџан и Гана. Подаци су повољнији када се посматра БДП по куповној снази валута.

То значи да је ефекат ниске основице из 2006. године код свих земаља, изузев Вијетнама, имао велики утицај на релативни раст остварен у овом периоду.

Табела 10. Ранг земаља и територија према релативној промени вредности извоза (у хиљадама евра и %)

	2006.	2023.	Индекс
1. Гвајана	451.659	9.997.282	2.213
2. Ангола	1.692.438	34.639.212	2.047
3. Гвинеја	613.339	8.276.061	1.349
4. Вијетнам	31.703.133	418.364.840	1.320
5. Монголија	1.227.744	14.040.583	1.144
6. Никарагва	603.907	6.822.648	1.130
7. Буркина Фасо	403.665	4.132.579	1.024
8. Јерменија	799.190	7.740.537	969
9. Бахами	405.517	3.313.300	817
10. Хондурас	1.496.279	11.679.408	781
11. Камбоџа	2.838.995	21.984.357	774
12. Азербејџан	5.072.477	31.344.901	618
13. Албанија	630.963	3.647.872	578
14. Србија	5.116.838	29.060.000	568
22. Северна Македонија	1.922.557	8.317.255	433
24. Индија	96.480.125	399.454.284	414
25. Кина	771.308.255	3.133.436.680	406
34. Бугарска	12.021.313	44.292.100	368
35. Румунија	25.977.742	93.060.840	358
47. Босна и Херцеговина	2.728.640	8.533.006	313
55. Црна Гора	442.962	1.289.122	291
59. Хрватска	8.260.444	22.811.952	276
66. Мађарска	58.950.818	146.167.305	248
76. САД	825.513.291	1.867.051.820	226
100. Немачка	893.123.583	1.574.119.664	176

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

3.2.2. Промена ранга према апсолутној вредности

Последица релативно високе стопе раста извоза Србије јесте њена промена ранга у светском извозу за 16 места, са 84. на 68. место. Ниједна земља из окружења није остварила овако велику промену ранга, а Црна Гора је једина земља која је погоршала ранг, за седам места.

Све земље, њих 14, које су имале већу промену ранга, осим Вијетнама, биле су ниже рангиране од Србије у 2006. години.

Табела 11. Земље према промени ранга у светском извозу 2006–2023. (у хиљадама евра и %)

	2006.	2023.	Промена ранга
1. Ангола	115	63	-52
2. Гвајана	142	96	-46
3. Монголија	121	82	-39
4. Вијетнам	49	15	-34
5. Гвинеја	136	102	-34
6. Хондурас	117	88	-29
7. Никарагва	137	108	-29
8. Камбоџа	100	72	-28
9. Јерменија	130	104	-26
10. Буркина Фасо	145	122	-23
11. Гватемала	106	85	-21
12. Азербејџан	85	65	-20
13. Гана	98	79	-19
14. Бахами	144	126	-18

Табела 11. Земље према промени ранга у светском извозу 2006–2023.
(у хиљадама евра и %)

	2006.	2023.	Промена ранга
15. Србија	84	68	-16
18. Румунија	53	40	-13
23. Албанија	135	125	-10
25. Северна Македонија	110	101	-9
36. Босна и Херцеговина	104	98	-6
44. Бугарска	63	58	-5
54. Хрватска	74	71	-3
62. Мађарска	36	35	-1
109. Црна Гора	143	150	7

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

3.2.3. Извоз по становнику

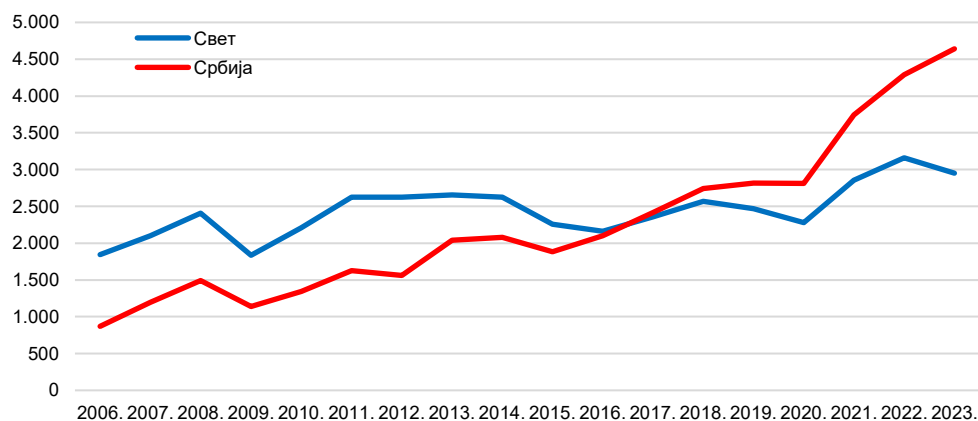
Просечна вредност робног извоза по становнику у 2023. години била је 2.950 америчких долара на светском нивоу. Са 4.660 долара, Србија је била на 59. месту у свету.

У односу на 2006. годину, светски робни извоз повећан је за 95,8%, становништво је повећано за 21,4%, па је извоз по становнику повећан за око 60%.

У Србији је доларска вредност извоза повећана 4,81 пута, број становника је смањен за 10,4%, па је извоз по становнику повећан 5,37 пута.

Из приложене табеле се може видети да су највећу вредност извоза по становнику имале релативно мале високоразвијене земље, од Сингапура на првом месту до Словеније на десетом.

Графикон 18. Вредност робног извоза у доларима по становнику

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

Са 4.660 долара, Србија је била на 59. месту, упоредива с Мексиком и Вијетнамом, с којим је била упоредива као земља с релативно најбржим растом извоза у посматраном периоду. Ипак, и Мексико и Вијетнам имају преко 100 милиона становника и нису прикладни за поређење у овом случају.

Од суседних земаља, највишу вредност извоза по становнику имала је Мађарска, па следе Бугарска, Хрватска, Румунија и Северна Македонија пре Србије. Мању вредност робног извоза по становнику од Србије имале су само Босна и Херцеговина, Црна Гора и Албанија.

Захваљујући приходима од туризма, последње две су имале већу вредност извоза услуга по становнику од Србије.

Табела 12. **Извоз робе по становнику у 2023.**
(у милионима, хиљадама USD и USD по становнику)

	Станов- ника	Извоз	Извоз по становнику
Свет	7.888	23.266.804.004	2.950
1. Сингапур	6	475.472.598	80.343
2. Хонгконг, Кина	8	576.144.442	76.462
3. Белгија	12	568.505.277	48.412
4. Швајцарска	9	420.656.666	47.721
5. Холандија	18	741.804.035	41.649
6. Ирска	5	212.869.514	40.671
7. Катар	3	99.743.002	33.516
8. Норвешка	6	177.454.635	32.066
Уједињени Арапски Емирати	10	280.426.064	28.871
10. Словенија	2	59.506.955	28.109
18. Немачка	85	1.702.362.462	20.137
22. Мађарска	10	158.075.487	16.466
43. Уједињено Краљевство	68	519.684.227	7.629
45. Бугарска	6	47.900.557	7.474
46. Хрватска	4	24.670.431	6.420
49. САД	335	2.019.159.665	6.025
53. Румунија	19	100.642.463	5.289
56. Северна Македонија	2	8.994.858	4.961
59. Србија	7	30.938.000	4.660
60. Мексико	131	592.997.234	4.522
61. Вијетнам	100	452.448.829	4.511
74. Босна и Херцеговина	3	9.228.186	2.664
77. Кина	1.411	3.388.716.312	2.401
78. Црна Гора	1	1.394.146	2.202
97. Албанија	3	3.945.062	1.380

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

На основу приложеног графикона, не треба сумњати да ће Србија наставити да се удаљава од светског просека извоза по становнику и да се приближава другим земљама с релативно малим бројем становника и вишим БДП-ом по становнику од ње. То је неопходан услов за раст њене апсолутне и релативне развијености.

3.2.4. Извоз у проценту БДП-а

На светском нивоу извоз робе учествовао је са 22,3% у БДП-у у 2023. години.

Србија је са 41,1% удела била готово двоструко боља од светског просека и налазила се на 47. месту у свету.

Највећи удео робног извоза у БДП-у, ако не рачунамо минијатурне острвске земље, имале су релативно мале а високоразвијене земље, где се Словенија нашла на седмом, а Чешка на десетом месту.

Од суседних земаља, Мађарска је била на 13, Северна Македонија на 18. и Бугарска на 32. месту, испред Србије.

Србија је премашила код овог показатеља Немачку, али је потребно да има много већи степен отворености у односу на ову огромну економију, која себе пореди с Кином и САД.

Табела 13. Извоз робе у проценту БДП-а 2023.
(у %)

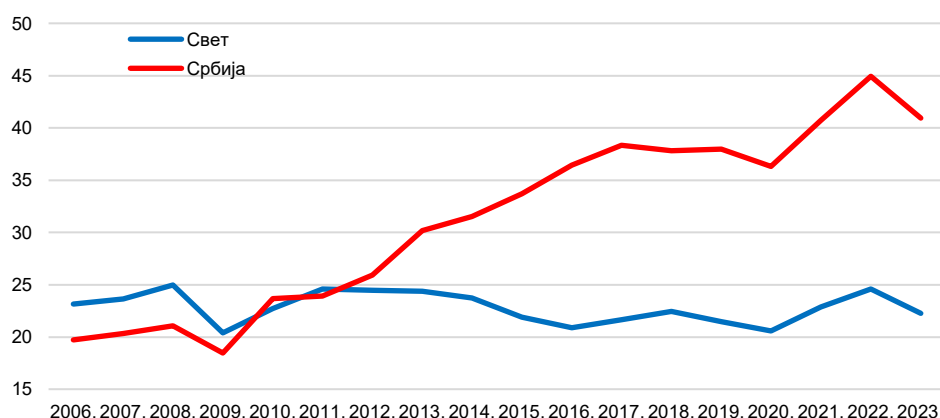
Свет	22
1. Маршалска Острва	393
2. Хонгконг, Кина	153
3. Вијетнам	104
4. Сингапур	95
5. Белгија	90
6. Словачка	89
7. Словенија	87
10. Чешка	76
13. Мађарска	74
18. Северна Македонија	61
32. Бугарска	47
47. Србија	41
54. Немачка	38
63. Босна и Херцеговина	34
69. Хрватска	30
76. Румунија	29
107. Кина	19
112. Црна Гора	19
114. Албанија	17
152. САД	7

Извор: прорачуни аутора на основу ММФ-а и UNCTAD-а.

У периоду посматрања светски БДП је незнатно брже растао од робног извоза, те је удео робног извоза у светском БДП-у смањен са 23,2% на 22,3%.

Србија је у 2010. години премашила овај индикатор у односу на светски просек, да би од 2012. године кренула да се све више удаљава од просека.

На однос робног извоза и БДП-а утиче и кретање доларске вредности БДП-а, па је тако њен велики пораст у Србији у 2023. утицао да се смањи удео робног извоза у БДП-у у односу на 2022. годину.

Графикон 19. Удео робног извоза у БДП-у
(у %)

Извор: Прорачуни аутора на основу ММФ и УНКТАД-а.

3.3. Најзначајнији производи у српском извозу

У периоду посматрања укупан извоз повећан је 5,6 пута или за 23,5 милијарде евра.

Извоз пољопривредно-прехрамбених производа (ППП) повећан је 4,7 пута или за 3,6 милијарди евра, са 996 на 4.633 милиона евра, и његов удео у укупном извозу смањен је са 19,5% у 2006. на 16,3% у 2023. години, а допринос укупном расту извоза износио је 15,6%.

Извоз индустријских непољопривредних производа повећан је 5,8 пута или за 19,7 милијарди евра, те је удео у укупном извозу повећан са 80,5% на 83,7%.

У Табели 14 приказано је по 30 производа с највећом вредношћу извоза у 2006. и у 2023. години и у оба дела табеле налази се 13 производа који су из 2006. задржали место међу производима с највећом вредношћу извоза, што значи да се појавило 17 нових у другом делу табеле.

Удео 30 производа с највећом вредношћу извоза у 2006. износио је 53,2% у тој години и смањен је на 33,5% у 2023. години.

Удео производа који су имали највећу вредност извоза у 2023. години повећан је са 31,5% у 2006. на 51,8% у 2023, а њихов збирни допринос повећању укупне вредности извоза износио је 56,2% (13,1 од 23,4 милијарде евра повећања вредности укупног извоза).

Највећи појединачан допринос расту укупне вредности дали су каблови за аутомобиле, код којих је извоз повећан за скоро две милијарде евра, а следе руде бакра и концентрати (1.205 милиона) и електрична енергија (1.262 милиона), код које је раст вредности извоза последица промене начина евидентирања њене трговине.

Након ова три производа следе електрични мотори и генератори (872), делови за аутомобиле (687), нове пнеуматске гуме (673), столице (413), рафинисани бакар (408) и смрзнуто воће (352 милиона евра).

У 2006. години међу 30 производа било је шест ППП, а у 2023. било их је пет, и то су смрзнуто воће, сточна храна, минералне воде, цигарете и кукуруз.

Табела 14. Најзначајнији производи у извозу Србије у 2006. и 2023.
(у хиљадама EUR)

Првих 30 производа у извозу у 2006.				Првих 30 производа у извозу у 2023.				
		2006.	2023.			2006.	2023.	Промена
ХС	Сви производи	5.116.838	28.470.784	ХС	Сви производи	5.116.838	28.470.784	23.353.946
'7208	Топло ваљани пљоснати производи од гвожђа или нелегираног челика	447.517	384.526	'8544	Изолована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници	53.010	2.008.479	1.955.469
'4011	Нове спољне пнеуматске гуме	155.210	828.238	'2716	Електрична енергија	56.793	1.262.442	1.205.649
'1005	Кукуруз	143.057	254.768	'2603	Руде бакра и концентрати	970	1.247.173	1.246.203
'7409	Плоче, лимови и траке од бакра	126.474	132.888	'8501	Електромотори и електрични генератори (осим генераторских агрегата)	11.078	883.362	872.284
'0811	Воће и језгасто воће, некувано или кувано у води или пари, смрзнуто с додатком или без додатка шећера или других материја за заслађивање	125.091	477.409	'4011	Нове спољне пнеуматске гуме	155.210	828.238	673.028
'1701	Шећер од шећерне трске и шећерне репе и хемијски чиста сахароза	124.011	48.564	'8708	Делови и прибор за тракторе, моторна возила за превоз десет и више особа...	28.580	716.029	687.449

Табела 14. Најзначајнији производи у извозу Србије у 2006. и 2023.
(у хиљадама EUR)

Првих 30 производа у извозу у 2006.				Првих 30 производа у извозу у 2023.				
		2006.	2023.		2006.	2023.	Промена	
'7210	Пљоснати ваљани производи од гвожђа или нелегираног челика, платирани или превучени	114.867	130.903	'0811	Воће и језграсто воће, некувано или кувано у води или пари, смрзнуто с додатком или без додатка шећера или других материја за заслађивање	125.091	477.409	352.318
'7606	Плоче, лимови и траке од алуминијума, дебљине преко 0,20 mm	112.420	157.052	'7403	Рафинисани бакар и легуре бакра, сирови	62.120	469.761	407.641
'3901	Пластичне масе у примарним облицима	111.531	120.087	'9401	Седишта, укључујући она која се могу претворити у лежајеве и њихови делови	39.936	452.865	412.929
'3004	Лекови за продају на мало	99.221	402.858	'2710	Уља добијена од нафте и уља добијена од битуменозних минерала осим сирових	93.404	419.530	326.126
'7209	Пљоснати ваљани производи од гвожђа или нелегираног челика, неплатирани и непревучени	93.742	72.164	'3004	Лекови за продају на мало	99.221	402.858	303.637
'2710	Уља добијена од нафте и уља добијена од битуменозних минерала осим сирових	93.404	419.530	'3402	Органска површински активна средства (осим сапуна)	17.175	395.936	378.761
'3918	Покривачи подова од пластичних маса	79.533	53.100	'7208	Топло ваљани пљоснати производи од гвожђа или нелегираног челика, неплатирани и непревучени	447.517	384.526	-62.991
'7411	Цеви од бакра	77.419	32.038	'8503	Делови прикладни за употребу са електричним моторима и генераторима	45.394	357.239	311.845
'6115	Најлонке и чарапе	75.944	219.480	'8418	Фрижидери, замрзивачи и остали уређаји за хлађење или замрзавање	9.501	339.544	330.043
'7403	Рафинисани бакар и легуре бакра, сирови	62.120	469.761	'8536	Електрични апарати за укључивање и искључивање или заштиту електричних струјних кола	10.301	323.840	313.539
'6403	Обућа са ђоновима од каучука, гуме, пластичне масе, коже или вештачке коже и лицем од коже	58.361	111.891	'8414	Индустријски вентилатори, дуваљке и сл.	3.546	321.312	317.766
'4811	Хартија и картон, шпартани, са линијама или квадратима	57.679	220.924	'3917	Цеви, црева и прибор за њих	20.426	317.499	297.073
'2901	Ациклични угљоводоници за употребу као погонско гориво или за загревање	57.134	45.368	'2309	Препарати који се употребљавају за исхрану животиња	5.799	306.845	301.046
'2716	Електрична енергија	56.793	1.262.442	'9999	Производи неразврстани на друго место	1.653	306.109	304.456
'8544	Иzolована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници	53.010	2.008.479	'2202	Воде, укључујући минералне и газиране	19.813	287.374	267.561
'6406	Делови обуће, улошци за обућу	51.704	132.583	'9403	Остали намештај и његови делови	44.869	270.679	225.810
'7204	Отпаци и остаци гвожђа; претопљени инготи гвожђа или челика	51.091	48.613	'2402	Цигаре, цигарилоси и цигарете од дувана или замене дувана	4.113	266.095	261.982
'1905	Хлеб, пецива, колачи, бисквити и остали пекарски производи	51.082	190.669	'8411	Турбомлазни мотори, турбопропелерни мотори и остале гасне турбине	1.423	255.349	253.926
'8503	Делови прикладни за употребу са електричним моторима и генераторима	45.394	357.239	'1005	Кукуруз	143.057	254.768	111.711

Табела 14. Најзначајнији производи у извозу Србије у 2006. и 2023.
(у хиљадама EUR)

Првих 30 производа у извозу у 2006.				Првих 30 производа у извозу у 2023.				
		2006.	2023.			2006.	2023.	Промена
'9403	Остали намештај и његови делови	44.869	270.679	*2403	Остали прерађени дуван и производи замене дувана	60	252.331	252.271
'9401	Седишта, укључујући она која се могу претворити у лежајеве и њихови делови	39.936	452.865	*8413	Пумпе за потискивање са ротационим кретањем	10.881	248.718	237.837
'1806	Чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао	39.181	137.116	*3923	Производи за транспорт или паковање робе од пластичних маса	23.754	238.488	214.734
'6203	Одећа за мушкарце и дечачке	36.429	67.223	*4811	Хартија и картон, шпартани, са линијама или квадратићима	57.679	220.924	163.245
'2009	Сокови од воћа и поврћа	36.053	39.489	*7308	Конструкције и делови конструкција	20.500	220.826	200.326

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

3.4. Производи с највећим уделом Србије у светском извозу

У 2023. години Србија је имала 37 производа четвороцифрене царинске класификације са уделом већим од 1,0% у светском извозу, што је 12 и више пута веће од њеног удела у светском становништву и 7,5 и више пута већи удео од њеног удела у светском робном извозу.

Ових 37 производа у збиру је имало вредност извоза од 9.551 милион евра и удео од 33,5% у укупном српском извозу.

Највећи удео у светском извозу имала је код смрзнутог воћа, и то 7,3% и била је на четвртном месту у свету по вредности извоза.

Други производ по уделу био је кровни цреп са 7,2% и била је пета у свету, што је последица великих јединичних трошкова транспорта који онемогућавају трговину, а фабрика у Кањижи је у близини границе с Мађарском и Румунијом, што извоз чини исплативим.

Ових 37 производа са уделом већим од 1,0% у светском извозу разликују се у погледу апсолутне вредности извоза: од дебла у износу од 4 милиона евра до каблова за аутомобиле у износу од 2.008 милиона евра.

Табела 15. Производи с највећим уделом Србије у светском извозу
(у хиљадама EUR и %)

Шифра ХС	Назив производа	Вредност	2006.	2023.	Промена	Ранг у светском извозу
	Сви производи	28.470.784	0,054	0,132	0,079	68
'0811	Воће и језграсто воће, некувано или кувано у води или пари, смрзнуто с додатком или без додатка шећера или других материја за заслађивање	477.409	6,900	7,347	0,447	4
'6905	Кровни цреп и остали керамички грађевински материјали	52.471	3,217	7,203	3,986	5
'3601	Погонски прах – експлозив	34.698	1,510	5,951	4,441	6
*2403	Остали прерађени дуван и производи замене дувана	252.331	0,003	4,331	4,328	8
'4205	Производи од коже и вештачке коже изузев обуће, намештаја...	99.996	0,013	4,068	4,055	9
'3606	Фероцеријум и остале пиррофорне легуре	13.694	0,072	3,919	3,847	9
'8603	Самоходни железнички и трамвајски вагони	146.507	0,000	2,871	2,871	12
'3103	Минерална и хемијска фосфатна ђубрива	60.190	0,028	2,514	2,486	8
'5606	Обавијено предиво и траке	14.077	0,033	2,498	2,464	11
'0813	Суве кајсије, шљиве, јабуке...	56.675	0,484	2,049	1,565	12
'4006	Шипке, цеви, профили и други облици од невулканизираних гума	7.866	0,018	1,943	1,925	14
'2716	Електрична енергија	1.262.442	0,223	1,922	1,699	19
'4404	Обруч, подељена дебла	3.989	0,039	1,761	1,722	18
'8606	Железнички или трамвајски теретни вагони, осим самоходних	53.431	0,428	1,753	1,326	11

Табела 15. Производи с највећим уделом Србије у светском извозу
(у хиљадама EUR и %)

Шифра ХС	Назив производа	Вредност	2006.	2023.	Промена	Ранг у светском извозу
'5511	Предиво од вештачких или синтетичких влакана за малопродају	7.294	0,030	1,633	1,603	10
'7612	Бачве, лименке, кутије и сличне цевасте посуде од алуминијума	99.469	1,088	1,556	0,468	18
'6406	Делови обуће, улошци за обућу	132.583	1,025	1,524	0,499	13
'8503	Делови прикладни за употребу са електричним моторима и генераторима	357.239	0,407	1,516	1,109	18
'6115	Најлонке и чарапе	219.480	1,147	1,511	0,364	10
'7409	Плоче, лимови и траке од бакра дебљине > 0,15 mm	132.888	1,611	1,475	-0,136	12
'2105	Сладолед и слични производи	77.554	0,327	1,433	1,106	14
'2603	Руде бакра и концентрати	1.247.173	0,004	1,425	1,421	14
'8501	Електрични мотори и генератори (осим генераторских сетова)	883.362	0,043	1,376	1,332	16
'5207	Памучно предиво припремљено за продају на мало (осим конца за шивење)	4.451	0,165	1,355	1,190	18
'3602	Припремљени експлозиви (искључујући погонски прах)	13.736	0,322	1,318	0,996	19
'2402	Цигаре, цигарилоси и цигарете од дувана или замене дувана	266.095	0,031	1,317	1,286	21
'8544	Иzolована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници	2.008.479	0,092	1,310	1,218	20
'8607	Делови железничких или трамвајских локомотива и вагона	145.232	0,086	1,217	1,131	17
'3402	Органска површински активна средства (осим сапуна)	395.936	0,120	1,166	1,046	21
'0104	Живе овце и козе	11.660	0,002	1,142	1,140	13
'4811	Хартија и картон, шпартани, с линијама или квадратићима	220.924	0,501	1,119	0,618	24
'0808	Свеже јабуке, крушке и дуње	97.680	0,194	1,106	0,911	16
'2202	Воде, укључујући минералне и газиране	287.374	0,248	1,077	0,829	22
'6807	Производи од асфалта или сличних материјала, нпр. нафтни битумен или катран од каменог угља	23.116	0,137	1,048	0,910	21
'1206	Семенке сунцокрета	50.139	0,516	1,043	0,527	16
'3917	Цеви, црева и њихова опрема од пластике	317.499	0,183	1,030	0,847	20
'5906	Гумиране текстилне тканине	15.974	0,007	1,008	1,001	16

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

3.5. Извоз одабраних производа

Пошто се вредност извоза производа с већим уделом од 1,0% у светском извозу разликује од 4 до 2.008 милиона евра, овде смо издвојили само два производа, како бисмо указали на њихову динамику, главне конкуренте, вредност извоза суседних земаља и главна извозна тржишта.

3.5.1. Смрзнуто воће

Смрзнуто воће је у посматраном периоду имало изнадпросечну брзину раста вредности извоза у светској трговини.

Србија је повећала вредност извоза 3,8 пута, што је изнад раста светског извоза (3,6 пута) и била је четврти извозник, након Тајланда, Пољске и Канаде. У 2006. години била је на трећем месту, док је Тајланд имао пет пута мању вредност извоза од Србије.

Србија је у 2023. години имала четири пута већу вредност извоза ових производа од збирне вредности извоза свих суседних земаља.

Табела 16. **Највећи извозници смрзнутог воћа**
(у хиљадама EUR и %)

		2006.	2023.	Индекс	Удео у светском у %
	Свет	1.812.944	6.497.870	358,4	
1.	Тајланд	25.050	703.594	2.808,8	10,8
2.	Пољска	278.122	586.241	210,8	9,0
3.	Канада	202.189	484.083	239,4	7,4
4.	Србија	125.091	477.409	381,6	7,3
5.	Чиле	115.198	383.806	333,2	5,9
32.	Бугарска	17.484	27.999	160,1	0,4
33.	Хрватска	24	26.862		0,4
34.	Мађарска	15.286	24.593	160,9	0,4
35.	Босна и Херцеговина	8.254	24.126	292,3	0,4
46.	Румунија	10.806	9.299	86,1	0,1
53.	Северна Македонија	3.600	3.427	95,2	0,1
63.	Албанија	0	1.207		0,0
64.	Црна Гора	2.102	1.185	56,4	0,0

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

Извоз смрзнутог воћа из Србије регистрован је у 60 земаља у 2023. години.

Више од половине укупне вредности пласирано је у три земље: Немачку, Француску и Белгију.

У периоду након 2006. године смањен је само извоз смрзнутог воћа у Аустрију и Данску.

Табела 17. **Извоз смрзнутог воћа из Србије**
(у хиљадама EUR и %)

	2006.	2023.	Индекс	Учешће
Свет	125.091	477.409	381,6	
Немачка	36.204	134.707	372,1	28,2
Француска	21.550	71.924	333,8	15,1
Белгија	9.708	48.404	498,6	10,1
Уједињено Краљевство	7.285	32.702	448,9	6,8
Холандија	9.819	27.273	277,8	5,7
Русија	665	20.450	3.075,2	4,3
Шведска	3.159	17.800	563,5	3,7
САД	962	17.739	1.844,0	3,7
Аустрија	17.469	15.475	88,6	3,2
Пољска	1.714	14.524	847,4	3,0
Швајцарска	3.134	10.484	334,5	2,2
Италија	3.536	9.135	258,3	1,9
Канада	544	6.518	1.198,2	1,4
Аргентина	0	4.585		1,0
Норвешка	525	4.465	850,5	0,9
Хрватска	827	3.312	400,5	0,7
Саудијска Арабија	0	3.194		0,7
Мађарска	779	3.140	403,1	0,7
Финска	983	2.963	301,4	0,6
Јапан	129	2.530	1.961,2	0,5
Турска	21	2.487		0,5
Аустралија	193	2.206	1.143,0	0,5
Босна и Херцеговина	357	1.960	549,0	0,4
Словенија	513	1.799	350,7	0,4
Чешка	528	1.566	296,6	0,3
Шпанија	462	1.557	337,0	0,3
Португалија	290	1.540	531,0	0,3
Уједињени Арапски Емирати	0	1.420		0,3
Данска	1.917	1.257	65,6	0,3

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

3.5.2. Каблови за аутомобиле (изолована жица, каблови и остали изоловани електрични проводници)

Ови производи имају релативно велику вредност у светској трговини, па је Србија са извозом вредним две милијарде евра и уделом од 1,3% била тек на 20. месту у свету у 2023. години. Ради се о производима који су имали бржи раст вредности од укупног светског извоза.

Половину укупне светске вредности извоза могу да објасне Кина, Мексико, САД, Немачка Вијетнам и Италија.

Србија је имала највећи релативан пораст вредности међу 20 највећих светских извозника, јер је повећала вредност извоза 38 пута.

Од суседних земаља већу вредност извоза имале су Румунија на 9. и Мађарска на 17. месту.

Табела 18. Ранг земаља према вредности извоза каблова за аутомобиле (у EUR и %)

		2006.	2023.	Индекс	Учешће
	Свет	57328388	153.268.733	267,35	
1.	Кина	5.765.204	26.208.639	454,6	17,1
2.	Мексико	6.345.952	16.274.794	256,5	10,6
3.	САД	5.103.057	11.656.211	228,4	7,6
4.	Немачка	4.678.580	9.471.415	202,4	6,2
5.	Вијетнам	561.783	7.193.910	1.280,5	4,7
6.	Италија	2.164.134	4.656.194	215,2	3,0
7.	Мароко	692.526	4.595.473	663,6	3,0
8.	Чешка	1.609.281	4.150.540	257,9	2,7
9.	Румунија	1.548.561	4.068.914	262,8	2,7
10.	Пољска	2.075.020	3.841.688	185,1	2,5
11.	Кореја	1.597.763	3.570.794	223,5	2,3
12.	Турска	910.990	3.410.453	374,4	2,2
13.	Француска	1.731.246	3.036.668	175,4	2,0
14.	Филипини	720.754	2.823.288	391,7	1,8
15.	Хонгконг, Кина	1.739.893	2.771.314	159,3	1,8
16.	Тунис	462.371	2.769.219	598,9	1,8
17.	Мађарска	1.429.668	2.766.742	193,5	1,8
18.	Шпанија	1.281.192	2.716.263	212,0	1,8
19.	Холандија	695.458	2.225.698	320,0	1,5
20.	Србија	53.010	2.008.479	3.788,9	1,3
40.	Бугарска	120.324	683.302	567,9	0,4
41.	Северна Македонија	15.847	639.502	4.035,5	0,4
46.	Хрватска	110.148	460.975	418,5	0,3
62.	Албанија	2.389	140.734	5.890,9	0,1
133.	Црна Гора	42	196	466,7	0,0

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

У 2023. години, извоз каблова за аутомобиле из Србије регистрован је у 79 земаља.

Највећи удео у укупном извозу имале су земље које су велики произвођачи аутомобила, и то Немачка, Мађарска, Словачка, Чешка, Шведска и Румунија.

Табела 19. Извоз каблова за аутомобиле из Србије по земљама
(у хиљадама EUR и %)

	2006.	2023.	Индекс	Учешће
Свет	53.010	2.008.479	3.788,9	
Немачка	5.050	598.705	11.855,5	29,8
Мађарска	6.536	295.126	4.515,4	14,7
Словачка	842	266.314	31.628,7	13,3
Чешка	517	219.100	42.379,1	10,9
Шведска	1.089	142.286	13.065,7	7,1
Румунија	451	92.265	20.457,9	4,6
Северна Македонија	755	63.195	8.370,2	3,1
Пољска	1	61.049		3,0
Италија	3.376	55.680	1.649,3	2,8
Уједињено Краљевство	133	46.510	34.969,9	2,3
Белгија	0	32.013		1,6
Аустрија	1.614	23.724	1.469,9	1,2
Словенија	1.309	18.451	1.409,5	0,9
Турска	1	17.702		0,9
Албанија	0	13.732		0,7
Црна Гора	6.645	10.024	150,9	0,5

Извор: прорачуни аутора на основу UNCTAD-а.

4. Закључак

Србија је, стицајем историјских догађаја, била током целе последње деценије XX века искључена из процеса глобализације пословања. У тој деценији је већина бивших социјалистичких земаља Источне Европе прошла кроз процес преласка из радно-интензивних извозних делатности ка капитално-интензивним делатностима. Овај процес је био могућ услед прилива директних инвестиција из развијених земаља у машинску, електроиндустрију и ауто-индустрију источноевропских земаља.

Србија је надокнадила заостајање у приливу СДИ од 2000. до 2023. године, те је имала и један од највећих удела кумулативног прилива СДИ у БДП-у у Европи на крају посматраног периода.

Постојећи кумулативан прилив СДИ у Србију, већи од 60 милијарди долара, утицаће и у наредним годинама на релативно велике вредности прилива, путем интракомпанијских зајмова, реинвестиране добити и привлачења нових компанија у Србију.

Најављена гринфилд улагања у 2023. години, у износу од 11,2 милијарде долара, утицаће на то да се додатно повећају годишње вредности прилива СДИ у Србију.

Ради што бољег сагледавања позиције Србије у токовима СДИ, неопходне су упоредне структурне анализе Србије и суседних и сличних земаља (по БДП-у, броју становника...), а у погледу секторског и географског распореда прилива (и одлива) директних инвестиција.

Нова индустријска револуција, с вештачком интелигенцијом и дигитализацијом ланаца снабдевања као главним особинама, утицаће изазовно на постојећи систем међународне производње и место Србије у њој. Ове промене у пословању великих компанија треба узети у обзир приликом формирања политика за привлачење СДИ, као и подстицаја домаћим компанијама да се интернационализују.

Фрагментација токова СДИ и даље нарастање геополитичких напетости представљаће озбиљне изазове за одмерено вођење спољне политике и политике привлачења СДИ, како би се минимизирале штете и максимизирале користи од токова СДИ.

Из приказаних података о робној размени у другом делу рада, може се видети да је Србија имала изузетно брзи раст укупне вредности извоза, један од најбржих у свету у периоду посматрања.

Захваљујући брзини раста вредности, побољшала је ранг међу земљама и удео у укупном светском извозу.

Извоз одабраних производа показује специфичне тржишне нише, где је удео Србије велики и при малим вредностима, као и значајна светска тржишта где је она постигла видљив удео и препознатљивост.

У наредним годинама можемо очекивати наставак раста удела Србије у светском робном извозу, као део ширег процеса конвергенције ка високоразвијеним земљама.

Литература

- Црномарковић Ј. (2010). Преглед спољнотрговинске робне размене Републике Србије у периоду 1988–2009 године, РЗС, *Трендови – септембар 2010*.
cwp.global/mauritania-and-cwp-sign-glasgow-joint-declaration-on-aman-green-hydrogen-project-at-cop26/, приступљено 2. 7. 2024.
- Enright, M. J. *Developing China – The Remarkable Impact of Foreign Direct Investment*, Hinrich foundation; <https://www.hinrichfoundation.com/media/4xtckdf3/fdi-in-china-infographics-10-12-16.pdf>, приступљено 13. 6. 2024.
- Kordos, M., Vojtovic, S. (2016). Transnational corporations in the global world economic environment, *Procedia*.
- Lipsey, R. E. (2001). Foreign Direct Investors in Three Financial Crises, *NBES WP*, no.8084.
- ММФ, база података о страним улагањима: *Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)*.
- ММФ, *World Economic Outlook Database*, April 2024.
- ММФ, *World Economic Outlook*, April 2023, Chapter 4: Geoeconomic Fragmentation and Foreign Direct Investment.
- НБС, статистика економских односа са иностранством.
- Poulsen, L. S., Hufbauer, G. C. (2011). *Foreign Direct Investment in Times of Crisis*, Peterson Institute for International Economics, WP 11–3.
- SZS (1989). *SFRJ Jugoslavija 1918–1988*, Beograd.
- SZS (1991). *Statistički godišnjak Jugoslavije 1991*, Beograd.
- UK Parliament, Committee on Economic Affairs, First Report, Chapter 5: Role of Transnational Corporations, 2003.
- UNCTAD, Trade and Development Report 2023*.
- UNCTAD, World Direct Investment Report*, razne godine.
- UNCTAD Global crises fracturing foreign investment, impacting developing economies*, (<https://unctad.org/news/global-crises-fracturing-foreign-investment-impacting-developing-economies>) pristupljeno 13. 6. 2024.
- University of Groningen *Maddison Historical Statistics*, pristupljeno 12. 6. 2024.
- Walter F. Hatch „Asia’s Flying Geese – How Regionalization Shapes Japan“, 2010 Cornell University
- Zakon o potvrđivanju sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane i Republike Srbije, sa druge strane.

Статистички апендикс

Табела 1а. **Одабрани индикатори СДИ и међународне производње, 1982–2022.**
(текуће цене, у млрд USD)

	1982.	1990.	2005–2007. (преткризни просек)	2020.	2021.	2022.	2023.
Прилив СДИ	58	205	1.425	985	1.622	1.356	1.332
Одлив СДИ	27,0	244	1.464	780	1.882	1.575	1.551
Кумулативни прилив СДИ	789	2.196	14.573	41.893	47.156	44.375	49.131
Кумулативни одлив СДИ	579	2.255	15.296	40.718	43.386	40.570	44.381
Приход прилива СДИ	44,0	82	1.123	2.173	2.883	3.002	2.498
Стопа повраћаја прилива СДИ		5,4	9,6	6,8	8,2	8,2	6,0
Приход одлива СДИ	46	128	1.235	1.954	2.857	2.923	2.516
Стопа повраћаја одлива СДИ		8,4	10,7	5,8	7,7	7,8	6,4
Најављени гринфилд пројекти				641	830	1.309	1.380
Прекогранична спајања и преузимања		98	729	475	737	707	378
Продаје страних филијала	2.741,0	4.801	19.798	31.298	33.194		
Бруто производ страних филијала	676	1.074	4.662	6.547	7.030		
Укупна имовина страних филијала	2.206,0	4.649	47.065	97.467	91.386		
Извоз страних филијала	688	1.523					
Запосленост у страним филијалама (у хиљадама)	21.524,0	20.449	49.780	82.405	74.402		
БДП (у текућим ценама)	12.083,0	22.612	52.680	84.961	96.488	100.135	104.476
Укупне фиксне инвестиције	2.798	5.838	12.482	22.055	25.270	26.142	27.161
Приходи од власничких права и лиценци	9	31	191	507	615	590	460
Извоз роба и нефакторских услуга	2.395	4.417					
Изведени индикатори							
БП страних филијала у светском БДП-у	5,6	4,7	8,8	7,7	7,3	0,0	0,0
Извоз страних филијала у % светског извоза	28,7	34,5					
Прилив СДИ у укупним инвестицијама	2,1	3,5	11,4	4,5	6,4	5,2	4,9

Извори: *World Investment Report 2008, "Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge"* (стр. 10), *World Investment Report 2023, "Investing in Sustainable Energy for All"* (стр. 50) и *WIR 2024* (стр. 35).

Табела 2а. Одабрани показатељи за свет и Србију

	БДП		Становници		Робни извоз		Робни увоз		Прилив СДИ		Одлив СДИ		Кумулатив прилив а СДИ		Кумулатив одлив а СДИ	
	у милијардама \$		у милионима		у милијардама \$		у милијардама \$		у милионима \$		у милионима \$		у милионима \$		у милионима \$	
	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија	Свет	Србија
1991.	24.191	28	5.035	10	3.517	5	3.638	5	153.959	-	198.857	-	2.471.123	-	2.528.440	-
1992.	25.877	27	5.259	10	3.787	-	3.910	-	164.685	-	206.049	-	2.493.699	-	2.540.200	-
1993.	26.364	19	5.350	10	3.782	-	3.845	-	222.237	-	237.528	-	2.698.838	-	2.930.285	-
1994.	28.216	17	5.438	10	4.321	-	4.382	-	255.894	-	287.275	-	2.963.744	-	3.294.486	-
1995.	31.291	21	5.530	10	5.176	1	5.235	2	345.143	-	361.244	-	3.564.455	-	3.993.274	-
1996.	31.952	23	5.616	10	5.411	2	5.497	4	392.779	-	394.445	-	4.133.994	-	4.553.581	-
1997.	31.801	22	5.705	10	5.600	3	5.686	5	480.628	740	465.285	-	4.719.786	-	5.257.407	-
1998.	31.608	20	5.829	10	5.510	3	5.633	4	681.509	113	679.498	-	5.916.607	-	6.246.958	-
1999.	32.832	14	5.904	8	5.723	1	5.858	3	1.078.286	112	1.077.162	-	7.086.609	-	7.147.975	-
2000.	33.791	10	5.980	8	6.453	2	6.655	3	1.356.685	52	1.162.492	2	7.377.201	-	7.408.902	-
2001.	33.614	13	6.058	8	6.195	2	6.412	4	773.131	177	681.550	12	7.470.723	-	7.278.671	-
2002.	34.931	17	6.154	8	6.500	2	6.664	6	590.311	491	496.583	20	7.331.947	-	7.332.719	-
2003.	39.197	23	6.258	7	7.590	3	7.780	7	549.571	1.467	527.533	119	9.143.363	-	9.239.777	-
2004.	44.132	26	6.337	7	9.224	4	9.479	11	699.234	958	908.072	3	10.623.276	-	10.939.968	-
2005.	47.817	27	6.417	7	10.522	4	10.799	10	954.073	1.577	838.261	22	11.500.699	-	11.980.584	-
2006.	51.809	33	6.496	7	12.146	6	12.380	13	1.400.939	4.256	1.360.910	88	14.188.362	-	15.134.358	-
2007.	58.418	43	6.578	7	14.045	9	14.262	19	1.889.474	4.406	2.191.503	946	18.031.310	-	18.774.557	-
2008.	64.105	52	6.661	7	16.183	11	16.515	23	1.454.600	3.972	1.713.611	331	15.018.575	19.333	15.531.516	1.726
2009.	60.809	45	6.742	7	12.589	8	12.749	16	1.137.385	2.896	1.184.861	24	17.725.379	20.870	18.668.795	1.883
2010.	66.634	41	6.825	7	15.297	10	15.425	17	1.369.184	1.686	1.391.195	185	19.842.937	22.299	20.440.527	1.960
2011.	74.111	49	6.912	7	18.334	12	18.446	20	1.601.135	4.932	1.627.410	318	20.577.402	24.675	20.902.706	2.090
2012.	75.681	43	7.012	7	18.506	11	18.667	19	1.459.066	1.299	1.285.421	331	22.926.396	26.014	22.821.919	2.204
2013.	77.850	48	7.099	7	18.945	15	18.975	21	1.455.289	2.087	1.462.426	331	24.942.078	31.490	25.156.178	2.842
2014.	79.800	47	7.188	7	19.005	15	19.080	20	1.397.394	2.010	1.378.453	348	25.947.963	29.569	26.079.746	2.828
2015.	75.440	40	7.274	7	16.560	13	16.740	18	2.049.899	2.339	1.735.370	342	26.364.734	29.073	26.342.644	2.878
2016.	76.683	41	7.362	7	16.042	15	16.209	19	2.019.333	2.349	1.528.679	252	28.061.134	30.369	27.736.090	3.024
2017.	81.611	44	7.449	7	17.742	17	17.977	22	1.651.163	2.759	1.598.350	148	32.794.199	37.788	32.883.297	3.597
2018.	86.592	51	7.529	7	19.553	19	19.817	26	1.376.139	4.061	1.010.629	356	32.441.526	40.295	31.242.775	3.805
2019.	87.741	52	7.608	7	19.018	20	19.343	27	1.729.239	4.277	1.444.809	296	36.150.805	43.826	35.009.321	4.071
2020.	85.484	53	7.684	7	17.653	20	17.880	26	984.578	3.501	779.507	116	41.892.770	52.220	40.717.981	4.548
2021.	97.329	63	7.753	7	22.319	26	22.594	34	1.621.808	4.581	1.881.922	274	47.156.148	52.223	43.385.944	4.527
2022.	100.835	64	7.817	7	24.918	29	25.700	41	1.355.749	4.571	1.574.724	106	44.375.102	53.499	40.569.644	4.511
2023.	104.532	75	7.888	7	23.784	31	24.235	40	1.331.813	4.888	1.550.584	323	49.130.846	60.459	44.380.560	4.999
Индекс 1991=100	432	266	157	68	676	687	666	764	865		780		1.988		1.755	

Извори података: РЗС, UNCTAD, ММФ, Ј. Црнмарковић.

Напомена: За БДП Србије у 1991. претпостављено је 38% од БДП-а Југославије (на основу удела у 1989), а од 1992. до 1999. подаци из базе UNCTAD-а у америчким доларима из 2015.

Табела 3а. Показатељи за Србију (процентуално учешће у светском нивоу)

	БДП	Становници	Извоз	Увоз	Прилив СДИ	Одлив СДИ	Кумулативни прилив	Кумулативни одлив
1991.	0,117	0,194	0,128	0,143	0,000	0,000		
1992.	0,103	0,187	0,000	0,000	0,000	0,000		
1993.	0,071	0,185	0,000	0,000	0,000	0,000		
1994.	0,059	0,183	0,000	0,000	0,000	0,000		
1995.	0,069	0,180	0,026	0,043	0,000	0,000		
1996.	0,071	0,178	0,032	0,069	0,000	0,000		
1997.	0,069	0,176	0,045	0,079	0,154	0,000		
1998.	0,062	0,171	0,049	0,079	0,017	0,000		
1999.	0,042	0,128	0,024	0,049	0,010	0,000		
2000.	0,029	0,126	0,024	0,050	0,004	0,000		
2001.	0,039	0,124	0,028	0,066	0,023	0,002		
2002.	0,049	0,122	0,032	0,084	0,083	0,004		
2003.	0,057	0,120	0,036	0,096	0,267	0,023		
2004.	0,059	0,118	0,038	0,113	0,137	0,000		
2005.	0,058	0,116	0,043	0,097	0,165	0,003		
2006.	0,063	0,114	0,053	0,106	0,304	0,006		
2007.	0,074	0,112	0,063	0,130	0,233	0,043		
2008.	0,081	0,110	0,068	0,139	0,273	0,019	0,129	0,011
2009.	0,074	0,109	0,066	0,122	0,255	0,002	0,118	0,010
2010.	0,062	0,107	0,064	0,108	0,123	0,013	0,112	0,010
2011.	0,066	0,105	0,064	0,108	0,308	0,020	0,120	0,010
2012.	0,057	0,103	0,061	0,101	0,089	0,026	0,113	0,010
2013.	0,062	0,101	0,077	0,108	0,143	0,023	0,126	0,011
2014.	0,059	0,099	0,078	0,106	0,144	0,025	0,114	0,011
2015.	0,053	0,098	0,081	0,107	0,114	0,020	0,110	0,011
2016.	0,053	0,096	0,093	0,117	0,116	0,016	0,108	0,011
2017.	0,054	0,094	0,096	0,122	0,167	0,009	0,115	0,011

Табела За. Показатељи за Србију (процентуално учешће у светском нивоу)

	БДП	Становници	Извоз	Увоз	Прилив СДИ	Одлив СДИ	Кумулативни прилив	Кумулативни одлив
2018.	0,058	0,093	0,099	0,131	0,295	0,035	0,124	0,012
2019.	0,059	0,091	0,104	0,139	0,247	0,020	0,121	0,012
2020.	0,062	0,090	0,111	0,148	0,356	0,015	0,125	0,011
2021.	0,065	0,088	0,116	0,151	0,282	0,015	0,111	0,010
2022.	0,063	0,085	0,117	0,160	0,337	0,007	0,121	0,011
2023.	0,072	0,084	0,130	0,164	0,367	0,021	0,123	0,011

Извори података: UNCTAD и ММФ.

